

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Zuzana Radová

**Vybrané problémy trestní odpovědnosti
právnických osob v ČR**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum uzavření rukopisu: 10.08.2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 128 364 znaků včetně mezer.

V Praze dne 10. 8. 2018

Zuzana Radová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za jeho odborné rady, vstřícný přístup a čas, který mi při tvorbě této diplomové práce věnoval.

Obsah

Úvod.....	1
1 Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim 3	
2 Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob.....	9
2.1 Pravá trestní odpovědnost	9
2.2 Subjektivní trestní odpovědnost.....	10
2.3 Odvozená trestní odpovědnost	10
2.4 Souběžná a nezávislá trestní odpovědnost	11
3 Rozsáhlá kriminalizace jednání	13
3.1 Změna ustanovení § 7 ZTOPO	13
3.2 Důvod změny	14
3.3 Trestné činy, za které právnická osoba nemůže trestně odpovídat	15
4 Přičitatelnost jednání a možnost vyvinění právnické osoby.....	19
4.1 Přičitatelnost jednání.....	19
4.2 Vyvinění.....	25
4.2.1 Jaká opatření jsou právnické osoby povinny učinit?	28
4.2.2 Otázka obrácení důkazního břemene	32
4.2.3 Vyvinění v případě jednání osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. c) ZTOPO 34	
5 Přechod trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce	36

5.1	Osud původní právnické osoby	37
5.2	Univerzální x singulární sukcese	39
5.3	Způsob přechodu trestní odpovědnosti	40
5.4	Fyzická osoba jako nástupce trestní odpovědnosti právnické osoby?	41
6	Neúčelnost stíhání právnických osob bez majetku	43
6.1	Obecně k problematice trestního postihu prázdných schránek	43
6.2	Aplikace sankce zrušení právnické osoby dle § 16 ZTOPO	47
7	Trestní odpovědnost právnických osob ve Finsku.....	50
7.1	Předpoklady trestní odpovědnosti	51
7.2	Rozsah kriminalizace	54
7.3	Sankcionování	56
7.4	Upuštění od potrestání.....	58
7.5	Zhodnocení.....	60
	Závěr	62
	Seznam použitých zkratk	65
	Seznam použitých zdrojů.....	66
	Shrnutí.....	72
	Klíčová slova	73
	Summary	74
	Key words	75

Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám problematikou trestní odpovědnosti právnických osob v České republice, a to zejména pozitivní právní úpravou, zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Institut trestní odpovědnosti právnických osob byl zakotven do českého trestního práva po dlouho trvající diskuzi v odborných kruzích. Dalo by se předpokládat, že ve chvíli, kdy zákon č. 418/2011 Sb. není výsledkem pouhé urychlené snahy přijmout zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a vyrovnat se tak ostatním členským státům Evropské unie, ale doprovázel jej dlouhodobý proces a debata o jeho možné podobě, bude se jednat o zákon dobře promyšlený, logicky a efektivně nastavený. Mnohé novelizace však nasvědčují právě o opaku.

Důvodem výběru tohoto tématu je jeho aktuálnost, neboť od okamžiku přijetí ZTOPO jej provází neutuchající diskuze odborné veřejnosti o vhodnosti jednotlivých institutů či snaha o nalezení řešení na problémy vznikající v rámci aplikace tohoto zákona. Ačkoliv můžeme ZTOPO označit jako velmi mladý zákon, účinný necelých 7 let, byl již několikrát novelizován, a i přes tyto úpravy nelze říci, že je současná úprava naprosto bezchybná. Za dobu jeho účinnosti tohoto zákona se objevilo hned několik problémů, které ani přes již mnohé novelizace dosud nebyly odstraněny. V této práci se zaměřím na ty oblasti ZTOPO, které považuji za nejdůležitější pro efektivitu tohoto zákona a také na ta ustanovení zákona, která svojí neurčitostí nedávají adresátům tohoto zákona příliš velkou právní jistotu. Právní jistota je však jedním ze základních ústavních principů, na kterém stojí celý právní systém České republiky a vzhledem ke skutečnosti, že trestní právo je prostředkem ultima ratio, neboť se jedná o ten nejpřísnější způsob, jakým lze postihnout protiprávní jednání, ať už fyzických, tak právnických osob, jsem toho názoru, že je nanejvýš důležité, aby právě zákony v oblasti trestního práva byly jasné a přehledné.

Cílem této práce je vybrat hlavní problémy zákonné úpravy trestní odpovědnosti právnických osob, popsat v čem spočívá jejich nejasnost či neurčitost, a také nastínit možná řešení, která by napomohla tomu, aby právní úprava trestní odpovědnosti

právnických osob v České republice byla na jednu stranu přehledná pro své adresáty, ale na druhou stranu zaručovala taktéž možnost efektivního trestního postihu a sankcionování protiprávně jednajících právnických osob.

Z problémů, které se při čtení zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, nabízejí, jsem vybrala příliš rozsáhlou kriminalizaci jednání právnických osob, tedy novelizaci ustanovení § 7 ZTOPO provedenou zákonem č. 183/2016 Sb., a výrazné rozšíření katalogu trestných činů, kterých se právníké osoby mohou dopustit. Dalším bodem je novelizované ustanovení § 8 ZTOPO, které dává nově právnických osobám možnost se za splnění určitých předpokladů vyvinit z trestní odpovědnosti. Nicméně právě toto ustanovení je jedno z nejméně určitých ustanovení zákona, neboť nepodává žádné vysvětlení toho, co po právnických osobách de facto vyžaduje. Zabývat se budu také přechodem trestní odpovědnosti právnických osob na právního nástupce, neboť se jedná o institut dosud trestnímu právu naprosto neznámý, a bohužel i v tomto případě vyvstává mnoho nezodpovězených otázek. Poslední problematickou oblastí právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob je neúčelnost stíhání právnických osob bez majetku, popř. právnických osob, které fakticky nevyvíjejí žádnou činnost, tzv. prázdných schránek, u kterých je velmi obtížné nalézt takový způsob sankcionování, který by byl opravdu účinný.

Ve své práci také v souhrnu popíši právní úpravu trestní odpovědnosti právnických osob ve Finsku. Finsko jsem vybrala nejen kvůli mému semestrálnímu zahraničnímu studijnímu pobytu, ale zejména z důvodu, že Finsko je jednou z prvních zemí v Evropské unii, která do svého právního řádu trestní odpovědnost právnických osob zavedla, na rozdíl od České republiky, která byla naopak zemí poslední.¹

---

¹ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Tisk 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

1 Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Trestní odpovědnost právnických osob byla do českého právního řádu zavedena zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2012.

ZTOPO je výsledkem zejména snahy dostát mezinárodním závazkům a doporučením pro Českou republiku, která se tak zavedením trestní odpovědnosti právnických osob zařadila po bok většiny evropských států patřících do kontinentálního typu evropského práva, které mají trestní odpovědnost právnických osob ve svých právních řádech zakotvenou, což má význam mimo jiné i z hlediska mezinárodní spolupráce.² Zároveň se však stala poslední zemí Evropské unie, která tak učinila.³

Přijetí ZTOPO předcházela poměrně dlouhotrvající debata, což jen ukazuje, o jak složitou a kontroverzní oblast se jedná. První vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim byl poslanecké sněmovně předložen již v roce 2004. Dle vládního návrhu zákona bylo motivů pro jeho zavedení hned několik. V první řadě šlo zejména o snahu postihnout konkrétní právnickou osobu tehdy, kdy pro daný trestný čin není možné trestně stíhat a případně i odsoudit osobu fyzickou.⁴

Další pohnutkou pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob byly nové druhy protispolečenského jednání, jehož se dopouští převážně právnické osoby.

---

² JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 364

³ JELÍNEK, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 91.

⁴ FENYK, J. Návrh českého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. [online]. Brno: Masarykova univerzita. [cit. dne: 20. 3. 2018]. Dostupné z: <<https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/trest/fenyk.pdf>>.

Navrhovatelé zmiňují také skutečnost, že řízení, které probíhá dle trestních procesních předpisů, umožňuje použít donucovací či jiná opatření, která nelze použít dle správních předpisů a která ovlivňují procesní přípustnost výsledků takových opatření v řízení před soudem (jedná se např. o prohlídky prostor, zajištění věcí, nasazení agenta, záznamy a odposlechy telefonních hovorů atd.).⁵

Neméně významnou skutečností hovořící ve prospěch zavedení trestní odpovědnosti právnických osob je také to, že trestní právo je prostředkem ultima ratio a zároveň nesmí být zneužíváno jako nástroj nepřiměřeného porušování lidských práv a základních svobod, proto je právní úprava trestního práva jednou z nejvíce propracovaných oblastí a zaručuje právo právnické osoby na spravedlivý proces obdobně, jako osobám fyzickým, na rozdíl od práva správního, které takové záruky neobsahuje.⁶

Návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim z roku 2004 nicméně přijat nebyl, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky jej ještě v tomtéž roce v prvním čtení dne 2. 11. 2004 zamítla.⁷

Jako důvody pro odmítnutí návrhu zákona byly uváděny zejména nadbytečnost úpravy, obava z kriminalizace podnikání, možnost, že by trestní odpovědnost právnických osob mohla být zneužita ke konkurenčnímu boji a také nedostatečné zajištění ochrany práv třetích osob. Přípomínky se týkaly také příliš rozsáhlé kriminalizaci jednání, kdy zákon obsahoval v ustanovení § 4 133 trestných činů, kterých by se právnická osoba mohla svým jednáním dopustit. Poslanci také nesouhlasili s konstrukcí přičitatelnosti trestného činu právnické osobě dle ustanovení § 5 zamítnutého zákona.⁸

---

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž.

⁷ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 745. Usnesení Poslanecké sněmovny č. 1327 ze dne 2. 11. 2004. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&v=US&ct=1327>>.

⁸ JELÍNEK, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 9.

Ministerstvo vnitra předložilo jako variantu nepřijatého zákona věcný záměr zákona o odpovědnosti právnických osob za správní delikty spáchané jednáním, které je u fyzických osob postihováno jako trestný čin a k jehož postihu u právnických osob zavazuje mezinárodní smlouva nebo právní předpis Evropských společenství, který byl zpracován na základě usnesení vlády č. 64 ze dne 23. 1. 2008 ke Koncepci boje proti organizovanému zločinu. Věcný záměr tohoto zákona navrhoval čtyři varianty, jak vyřešit problematiku odpovědnosti právnických osob, a to buď řešení v oblasti trestního práva, správního práva, kombinaci řešení v oblasti správního a trestního práva a nulovou variantu. Jako nejvhodnější možnost se tvůrcům jevila úprava trestní odpovědnosti právnických osob v rámci trestního práva, ale vzhledem k zamítnutí vládního návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2004, nepovažovali tuto variantu za přijatelnou.⁹

Nakonec však bylo zejména na základě názoru ministra vnitra a předsedy Legislativní rady vlády doporučeno řešit deliktní odpovědnost právnických osob pomocí nástrojů trestního práva.¹⁰ Byla vypracována Analýza a mezinárodní srovnání právní úpravy problematiky právnických osob za jednání, k jehož postihu zavazují mezinárodní smlouvy.¹¹ Na základě této analýzy byl v roce 2010 vypracován návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který byl ještě na konci téhož roku předložen Ministerstvem spravedlnosti vládě. Vláda dne 23. 2. 2011 návrh zákona přijala a postoupila jej v březnu roku 2011 poslanecké sněmovně, která návrh zákona schválila dne 27. 9. 2011. O měsíc později, tedy 27. 10. 2011 byl návrh schválen i Senátem a postoupen prezidentu republiky, který jej však vetoval.¹²

---

⁹ BOHUSLAV, L. Trestní odpovědnost právnických osob. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 87.

¹⁰ Tamtéž, s. 89.

¹¹ Usnesení vlády č. 1451 ze dne 30. 11. 2009. [online]. [cit. dne: 20. 3. 2018]. Dostupné z: <[https://albatros.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/C0B76BF78EC13177C12576820031B856/\\$FILE/1451%20uv091130.1451.pdf](https://albatros.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/C0B76BF78EC13177C12576820031B856/$FILE/1451%20uv091130.1451.pdf)>.

¹² Sněmovní tisk č. 285/4, VI. volební období, Stanovisko prezidenta republiky ze dne 18. 11. 2011, jímž vrátil Poslanecké sněmovně zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2017]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=285&ct1=4>>.

Prezident republiky kritizoval návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim zejména pro skutečnost, že zavedení trestní odpovědnosti právnických osob popírá vazbu mezi pachatelem a trestem. Prezident republiky zdůrazňoval důležitost principu individuální trestní odpovědnosti jako základního stavebního kamene trestního práva, kterému trestní odpovědnost právnických osob odporuje, a naopak posiluje kolektivní vinu. Prezident republiky návrhu zákona vytkl také jeho špatné zpracování zejména co se týče jeho procesních ustanovení a namítal, že soudy budou kvůli nepřesné dikci zákona nuceny právo dotvářet, což je v rozporu s principem právní jistoty.¹³

Poslanecká sněmovna nicméně prezidentovo veto přehlasovala a zákon byl dne 22. 12. 2011 publikován ve Sbírce zákonů pod č. 418/2011 Sb. Velmi diskutovaná byla legisvakanční lhůta přijatého zákona, neboť účinnost zákona nastala již 1. 1. 2012. Veřejnost tedy měla velmi krátkou dobu na seznámení se s nově přijatým zákonem, který velmi podstatně mění principy českého trestního práva, a o možnosti se na zákon o trestní odpovědnosti právnických osob řádně připravit ani nemůže být řeč.

Spolu s přijetím ZTOPO je třeba věnovat pozornost novým zásadám a právním institutům, které tento zákon přináší. Jedná se např. o zásadu souběžné nezávislé trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob, přechod trestní odpovědnosti na právního nástupce, novou koncepci zavinění u právnické osoby, některé nově zavedené, dosud českému trestnímu právu neznámé, trestní sankce či možnost společného řízení proti právnické osobě a obviněné fyzické osobě.

Ačkoliv by se mohlo zdát, zejména v souvislosti s nízkým počtem dosud odsouzených právnických osob, že trestní odpovědnost právnických osob představuje pouhý doplněk trestní odpovědnosti osob fyzických, s ohledem na výše zmíněné zásady, které jsou specifické právě pro trestní stíhání právnických osob lze dospět k závěru, že trestní odpovědnost právnických osob je samostatnou a rovnocennou větví k trestní

---

¹³ Tamtéž.

odpovědnosti fyzických osob.¹⁴ Jako doplněk trestní odpovědnosti fyzických osob lze na ZTOPO nahlížet pouze co se týče omezeného výčtu adresátů, tj. omezeného okruhu právnických osob, které mohou být trestně odpovědné, omezeného okruhu trestných činů, jejichž spáchání se mohou právnické osoby dopustit, a případně také ze skutečnosti, že v případě právnických osob se určité principy trestní odpovědnosti fyzických osob nepoužijí, zmínit lze např. jisté omezení zásady teritoriality popř. úplnou absenci tzv. pasivního principu personality.¹⁵ Jak však uvádí Jelínek, obecně lze říci, že: „*trestní právo má dvě roviny trestní odpovědnosti, a to trestní odpovědnost fyzických osob a trestní odpovědnost právnických osob.*“¹⁶

Za pouhých šest let účinnosti byl ZTOPO již devětkrát novelizován. Hned v pořadí druhou novelou č. 141/2014 Sb. účinnou od 1. 8. 2014 byl doplněn tehdy pozitivní výčet trestných činů v ustanovení § 7 ZTOPO o čtyři nové trestné činy ze zvláštní části trestního zákoníku, kterých se právnická osoba nově mohla dopustit, a to trestný čin znásilnění dle ustanovení § 185 TZ, trestný čin účasti na pornografickém představení dle ustanovení § 193a TZ, trestný čin navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b TZ) a trestný čin lichvy dle ustanovení § 218 TZ.

Patrně nejvýznamnější novelou pak je v pořadí šestá novela č. 183/2016 Sb., účinná od 1. 12. 2016. Hlavní změny, které přinesla, budu rozebírat v následujících kapitolách, proto zde jen v krátkosti zmíním, že tato novela doplnila výčet trestných činů, na které se uplatní zásada univerzality v ustanovení § 4 odst. 1 ZTOPO, změnila koncepci přičitatelnosti jednání fyzických osob osobě právnické a zavedla možnost vyvinění se právnické osoby z trestní odpovědnosti. Dále doplnila výčet trestných činů, u kterých trestnost nezaniká promlčením. Především však změnila rozsah kriminalizace jednání právnických osob, kdy z původně pozitivního výčtu trestných činů, kterých se právnická osoba mohla dopustit, bylo ustanovení § 7 ZTOPO změněno na naopak negativní výčet trestných činů, kterých se právnická osoba dopustit nemůže.

---

¹⁴ JELÍNEK, J. Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob. *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica* 2/2017, vol. LXIII, s. 12.

¹⁵ Tamtéž, s. 14.

¹⁶ Tamtéž, s. 12.

Za zmínku pak ještě stojí dosud¹⁷ předposlední novela provedená zákonem č. 55/2017 Sb. účinná od 18. 3. 2017, která nově umožňuje uložit právnickým osobám ochranné opatření ve formě zabránění části majetku.

---

¹⁷ Stav ke dni 10. 8. 2018.

2 Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob

Trestní odpovědnost právnických osob tak, jak je zavedena v České republice, můžeme charakterizovat čtyřmi základními pojmy, a to pravá odpovědnost, subjektivní, odvozená a souběžná nezávislá odpovědnost fyzických a právnických osob. Považuji za nezbytné v krátkosti vymezit tyto pojmy tak, abych se následně mohla zabývat jednotlivými problémy současné úpravy trestní odpovědnosti právnických osob v České republice.

2.1 Pravá trestní odpovědnost

Trestní odpovědnost právnických osob v České republice je založena na koncepci pravé odpovědnosti. Pravou trestní odpovědností rozumíme takovou situaci, kdy je odpovědnost založena trestním zákonem nebo zvláštním trestním zákonem.¹⁸ Zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob je vedlejším trestním zákonem, který je zákonem speciálním ve vztahu k trestnímu zákoníku, a zakládá tedy pravou trestní odpovědnost. Na rozdíl od nepravé odpovědnosti, která byla do roku 2010 zavedena ve Španělsku¹⁹, popř. do 1. 7. 2017 na Slovensku, kdy došlo zákonem č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb, ke změně koncepce trestní odpovědnosti právnických osob z nepravé odpovědnosti na pravou odpovědnost²⁰ nebo od administrativně správního modelu, který funguje v Německu, je možné pouze v rámci pravé trestní odpovědnosti ukládat trestní sankce v trestním řízení. Stejný model, který byl zaveden v České republice, funguje také např. v Polsku, Maďarsku, po

---

¹⁸ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 370.

¹⁹ ZÁHORA, J. Zodpovednosť právnických osôb za trestné činy v európskej dimenzii - komparatívny prehľad. In: *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice. Bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s.23.

²⁰ IVOR, J., MEDELSKÝ, J. Trestná zodpovednosť právnických osôb v Českej a Slovenskej republike. In: *Trestní odpovědnost právnických osob - pět let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 28.

novele nyní i na Slovensku, popř. v Nizozemí, Dánsku či Finsku, kde je však trestní odpovědnost právnických osob vymezena přímo v trestním zákoně.²¹

Hlavním významem a výhodou konceptu pravé trestní odpovědnosti je skutečnost, že právnickou osobu lze uznat vinnou i v případě, že nelze prokázat, která fyzická osoba trestný čin spáchala, ačkoliv je prokázáno, že ke spáchání trestného činu v rámci dané právnické osoby a v její prospěch došlo.²²

2.2 Subjektivní trestní odpovědnost

Jednou ze stěžejních zásad trestního práva je odpovědnost za zavinění, tj. subjektivní odpovědnost, která vyjadřuje existenci určitého právního vztahu pachatele ke skutečnostem, které zakládají trestný čin.²³ Zavinění může být jednak úmyslné, jednak nedbalostní.

Trestní odpovědnost právnických osob z této zásady nijak nevybočuje, subjektivní stránka trestného činu se dovozuje ze subjektivní stránky fyzické osoby, která za právnickou osobu jedná. Trestní odpovědnost právnických osob je subjektivní odpovědností.²⁴

2.3 Odvozená trestní odpovědnost

Trestní odpovědnost právnických osob je odpovědností odvozenou.²⁵ Tento závěr vychází z koncepce právnické osoby v české legislativě. Právnická osoba se považuje za fiktivní útvar bez vlastní vůle, vytvořený právem, jde o uměle vytvořené

---

²¹ JELÍNEK, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 22.

²² JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 368.

²³ Tamtéž, s. 41.

²⁴ Tamtéž, s.42.

²⁵ JELÍNEK, J. Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob. *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica* 2/2017, vol. LXIII, s. 16

organizační útvary, které jednají prostřednictvím fyzických osob.²⁶ V ustanovení § 151 odst. 1 obč. zák. nalezneme následující definici: „*zákon stanoví, popřípadě zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli.*“.

Právnická osoba nedisponuje schopností samostatně jednat, natož pak jednat zaviněně. Předpokladem trestní odpovědnosti právnických osob je spáchání trestného činu fyzickou osobou ve vymezeném postavení v rámci dané právnické osoby. Forma zavinění a další znaky trestného činu jsou poté přenášeny z fyzické osoby na osobu právnickou.²⁷ Pro splnění podmínek trestní odpovědnosti právnické osoby musí spáchat trestný čin fyzická osoba ve vymezeném postavení vůči právnické osobě.

2.4 Souběžná a nezávislá trestní odpovědnost

Trestní odpovědnost právnických osob je stanovena jako souběžná a nezávislá trestní odpovědnost fyzické a právnické osoby. ZTOPO tím do českého trestního práva přinesl přelomovou zásadu, neboť do doby jeho účinnosti, tj. do 31. 12. 2011, bylo trestní právo založeno výlučně na individuální trestní odpovědnosti fyzické osoby za vlastní jednání.²⁸

Zásada souběžné nezávislé trestní odpovědnosti vyjadřuje skutečnost, že trestní odpovědností právnické osoby není dotčena trestní odpovědnost osoby fyzické. Stejně tak trestní odpovědnost fyzické osoby nevyklučuje trestní odpovědnost osoby právnické (§ 9 odst. 3 věta první ZTOPO).

Souběžnost trestní odpovědnosti fyzické a právnické osoby znamená, že za určitý následek mohou být odpovědné jednak fyzická osoba, tak osoba právnická, nebo také pouze fyzická či pouze právnická osoba. S tímto souvisí druhá část uvedené

---

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž, s. 17.

²⁸ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 38.

zásady, a to nezávislost. V trestním zákoně není stanovena podmínka trestní odpovědnosti fyzické osoby pro potrestání osoby právnické. Fyzická osoba i právnická osoba, jako subjekty trestní odpovědnosti, budou odpovídat samostatně a zcela nezávisle na druhé.²⁹

Zavedení této zásady neznamená, že by v trestním právu byla opuštěna zásada individuální trestní odpovědnosti fyzických osob, která má nadále svou roli, pouze k ní s účinností ZTOPO přistupuje zásada souběžné nezávislé trestní odpovědnosti.

Je nutné zmínit, že zásada souběžné trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob se uplatní jen v těch případech, kdy právnická osoba může být pachatelem trestného činu.³⁰ ZTOPO nezapomíná na situaci, kdy se nepodaří zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednající jménem nebo v zájmu právnické osoby skutečně jednala. Tato skutečnost nicméně v souladu s ustanovením § 8 odst. 3 ZTOPO nebrání trestní odpovědnosti právnické osoby.

---

²⁹ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 380.

³⁰ Tamtéž, s. 40.

3 Rozsáhlá kriminalizace jednání

Rozsah kriminalizace jednání právnických osob byl problematický již od samého počátku účinnosti ZTOPO. Necelé 4 roky po jeho účinnosti však došlo k jeho již šesté novelizaci, a to novelizaci právě rozsahu trestných činů, které mohou právnické osoby spáchat. Dne 1. 12. 2016 nabyl účinnosti zákon č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Tato novela se na rozdíl od jejího původního vládního návrhu netýkala pouze rozsahu kriminalizace právnických osob v ustanovení § 7 ZTOPO, ale upravila mimo jiné také zásadu univerzality v ustanovení § 4 odst. 1 ZTOPO, dále došlo k úpravě návěty ustanovení § 8 odst. 1 a vložení nového odstavce pátého do paragrafu osmého, který bude blíže rozebrán v následující kapitole.

Novelou bylo dále upraveno ustanovení § 11 odst. 1 ZTOPO, čímž došlo k rozšíření počtu trestných činů, u kterých nezaniká trestní odpovědnost právnických osob účinnou lítostí.

Poslední, avšak neméně významnou změnou, kterou zavedla tato novela, bylo rozšíření počtu výjimek z institutu promlčení v případě právnických osob v ustanovení § 13 ZTOPO a vyloučení promlčení výkonu trestu pro tyto trestné činy v ustanovení § 25 ZTOPO.

3.1 Změna ustanovení § 7 ZTOPO

Přijetím novely č. 183/2016 Sb. došlo k naprosté změně v koncepci kriminalizace jednání právnických osob a kompletní změně ustanovení § 7 ZTOPO. Do 30. 11. 2016 byly právnické osoby odpovědné za spáchání 85 trestných činů vyjmenovaných v ustanovení § 7 ZTOPO, uplatněn byl tedy pozitivní výčet.

Od 1. 12. 2016 byla tato koncepce změněna, a nyní právnické osoby odpovídají za všechny trestné činy uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku kromě výslovně uvedených v ustanovení § 7 ZTOPO, jedná se tedy o změnu z pozitivního výčtu na výčet negativní.

Trestní odpovědnost právnických osob je tedy nově vyloučena u 51 trestných činů výslovně v zákoně uvedených. Jedná se o 21 konkrétně vyjmenovaných trestných činů a 30 dalších uvedených obecně, to se týká 6 trestných činů proti branné povinnosti ve zvláštní části trestního zákoníku v hlavě jedenácté a 24 trestných činů vojenských obsažených ve zvláštní části trestního zákoníku v hlavě dvanácté, přičemž trestné činy proti branné povinnosti a trestné činy vojenské rozhodně nelze považovat za frekventované trestné činy, fakticky je tedy trestní odpovědnost právnických osob vyloučena pouze u 21 trestných činů. S určitou dávkou nadsázky lze říci, že novela č. 183/2016 Sb. stanovila generální trestní odpovědnost za všechny trestné činy obsažené v trestním zákoníku.³¹

3.2 Důvod změny

Je vhodné se zamyslet nad tím, z jakého důvodu zákonodárce přistoupil k tak výrazné změně rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. A to zejména, když zrovna rozsah kriminalizace nebyl považován za ten největší problém ZTOPO, ačkoliv kritice se původní ustanovení § 7 ZTOPO také nevyhnulo.³²

Právní úpravě kriminalizace jednání právnických osob ve znění účinném do 30. 11. 2016 se vytýkal zejména chaotický a neúplný výčet trestných činů uvedených

---

³¹ JELÍNEK, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a možnosti právnických osob vyvinit se z trestní odpovědnosti. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob – 5 let poté.* Praha: Leges, 2017. s. 42.

³² Jak uvádí Jelínek (2017), zákonodárce novelou č. 183/2016 Sb. pominul některé daleko palčivější problémy původního znění ZTOPO, a to např. problém široké osobní působnosti zákona, problém přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce nebo problematickou úpravu sankcionování právnických osob.

v ustanovení § 7 ZTOPO, nerozlišení základních, kvalifikovaných a privilegovaných skutkových podstat u vyjmenovaných trestných činů, absence trestných činů subsidiárních či svojí povahou obdobných trestným činům vyjmenovaným (v literatuře se uvádí např. neuvedení trestného činu zavlčení či zbavení osobní svobody, ačkoliv trestný čin obchodování s lidmi vyjmenován byl, dále např. absentovala zpronevěra, ačkoliv trestného činu podvodu se právnická osoba dopustit mohla, aj.) a dále byla vytýkána absence některých typických majetkových trestných činů, u kterých se dalo předpokládat, že se jich právnické osoby při své činnosti mohou dopouštět, např. porušení povinnosti při správě cizího majetku, některé trestné činy z oblasti hospodářské soutěže a zadávání veřejných zakázek.³³

Jako jeden možný důvod přijetí této nové koncepce kriminalizace jednání právnických osob Jelínek uvádí legislativní trend vývoje trestní odpovědnosti právnických osob, který můžeme sledovat zejména v zemích Evropské unie. Příkladem zmiňuje právní úpravu Francie, která zprvu při přijetí trestní odpovědnosti právnických osob v roce 1994 zavedla koncepci pozitivního výčtu trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit, a teprve o deset let později v roce 2004 novelou přijala princip obecné trestní odpovědnosti za všechny trestné činy. V jiných evropských státech, např. v Rakousku, Maďarsku, Belgii či Nizozemsku byl princip obecné trestní odpovědnosti přijat od počátku zavedení trestní odpovědnosti právnických osob.³⁴

3.3 Trestné činy, za které právnická osoba nemůže trestně odpovídat

Vyloučené trestné činy uvedené v ustanovení § 7 ZTOPO lze kromě jiného rozlišit do tří kategorií; jedná se o trestné činy označované jako vlastnoruční (př. dvojí manželství, soulož mezi příbuznými, opilství), trestné činy, které může spáchat pouze

---

³³JELÍNEK, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a možností právnických osob vyvinut se z trestní odpovědnosti. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob – 5 let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 43.

³⁴Tamtéž, s. 44.

speciální subjekt (př. vražda novorozeného dítěte matkou, týrání osoby žijící ve společném obydlí) a trestné činy, u kterých to vylučuje povaha věci (př. násilné překročení státní hranice, osvobození vězně).

Souhlasím s Jelínkem, který v literatuře zmiňuje, že na novou úpravu kriminalizace jednání právnických osob musíme nahlížet s jistou opatrností, neboť skutkové podstaty jsou primárně vytvořeny pro fyzické osoby. Lze si jen stěží představit, jak se ty trestné činy, které jsou charakterizovány pohnutkou, např. ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky dle § ustanovení 146a TZ, které je specifikováno jako úmyslné ublížení na zdraví v silném rozrušení ze strachu, úleku zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí myslí, uplatní u právnické osoby, neboť tento trestný čin pro právnické osoby vyloučen není.³⁵

Za zmínku také stojí, že na rozdíl od trestného činu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky, pro trestný čin zabití dle § 141 TZ, který definujeme jako úmyslné usmrcení v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí myslí, trestní odpovědnost právnických osob vyloučena je.³⁶ Jak je přímo uvedeno v důvodové zprávě k novele provedené zákonem č. 183/2016 Sb., omluvitelné hnutí myslí nebo předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného, které specifikuje trestný čin zabití dle ustanovení § 141 TZ a odlišuje jej tak od trestného činu vraždy, může svědčit pouze pachatel, který se pod vlivem těchto okolností trestného činu dopustil, a jedná se o okolnosti ryze osobní povahy. Z toho důvodu je trestní odpovědnost právnické osoby pro tento trestný čin vyloučena.³⁷ Můžeme jen spekulovat, z jakého důvodu se zákonodárce domníval, že právnická osoba může pod omluvitelnou pohnutkou ublížit na zdraví jiné fyzické osobě, ale zabít ji již nemůže.

---

³⁵ Tamtéž

³⁶ Tamtéž

³⁷ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2014. VII. volební období. Tisk 304. Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Důvodová zpráva. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=304&CT1=0>>.

Rozšíření kriminalizace jednání právnických osob má jistě oproti původní úpravě³⁸ nesporné výhody, konkrétně lze zmínit např. skutečnost, že nyní jsou právnické osoby odpovědné za některé typické majetkové trestné činy, u kterých lze očekávat, že jejich páčání se budou dopouštět zejména právnické osoby. Jedná se např. o úpadkové trestné činy, porušení povinnosti při správě cizího majetku, za které právnické osoby před novelou č. 183/2016 Sb. trestně stíhány být nemohly. Další výhodou je jistě přiblížení obou větví trestní odpovědnosti, a to trestní odpovědnosti fyzických osob a trestní odpovědnosti osob právnických.³⁹

Rozšíření okruhu trestných činů v ustanovení § 7 ZTOPO je vnímáno i ze strany státních zastupitelství, až na několik výjimek, pozitivně, vyzdvihována je zejména větší přehlednost daného ustanovení a obzvlášť pak rozšíření trestněprávního postihu na ty případy, ve kterých to za účinnosti předchozí úpravy nebylo možné. Nicméně i zde přichází kritika, která směřuje zejména k vyloučení trestného činu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle ustanovení § 248 odst. 2 TZ. K vyloučení trestní odpovědnosti právnických osob za spáchání tohoto trestného činu došlo až v průběhu legislativního procesu, a to s odkazem na pozměňovací návrh zpracovaný na základě podnětu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, který uváděl ve prospěch vyloučení tohoto trestného činu zejména dostatečné vyšetřovací pravomoci Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, sankce srovnatelné se sankcemi, které lze uložit dle ZTOPO, a také možnou kolizi stíhání právnické osoby dle ZTOPO a tzv. leniency programů dle ustanovení § 22ba zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Nejvyšší státní zastupitelství však s tímto odůvodněním nesouhlasí, neboť dle jeho slov se jedná o trestný čin, jehož

---

³⁸ Tj. právní úpravě v ZTOPO účinné do 30. 11. 2016.

³⁹ JELÍNEK, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinut se z trestní odpovědnosti (nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob provedenou zákonem č. 183/2016 Sb.). In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob - pět let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 45.

spáchání se zpravidla dopouští právě právnické osoby a není tedy důvod pro jeho vyloučení z ustanovení § 7 ZTOPO.⁴⁰

Vedle vesměs pozitivního hodnocení novelizace ustanovení § 7 ZTOPO však nelze pominout, že novela č. 183/2016 Sb. přišla po necelých pěti letech účinnosti ZTOPO, kdy zákonodárce měl již k dispozici statistické údaje o dosud spáchaných trestných činech právnickými osobami a mohl lépe zvážit, zda je takto rozsáhlá kriminalizace opravdu nutná.

Statistiky o struktuře spáchaných trestných činů pravomocně odsouzenými právnickými osobami v letech 2012 až 2015 ukazují, že právnické osoby byly odsouzeny zejména za typické majetkové a hospodářské delikty, zejména za trestný čin neodvedení daně, pojistného a podobné povinné platby (46 % všech trestných činů, za které byly právnickým osobám pravomocně uloženy tresty), dále za trestný čin podvodu (25 % trestných činů), trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (10 % všech trestných činů), zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (5 % všech trestných činů). Ostatní trestné činy, jak uvádí Tibítanzlová, byly spáchány pouze v jednom či dvou případech.⁴¹

Je tedy otázkou, proč se zákonodárce přiklonil k takto široké kriminalizaci jednání a nepodřídil rozsah trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit, frekvenci trestných činů, které jsou skutečně právnickými osobami páchany. Lze samozřejmě namítnout, že v souvislosti s rozšířením kriminalizace jednání je možné očekávat i odsouzení za ty trestné činy, za které před novelou č. 183/2016 Sb. právnické osoby odpovídat nemohly, nicméně nelze opominout kritiku možnosti trestního stíhání právnických osob za některé problematické trestné činy, specifické zejména pro fyzické osoby, viz výše.

---

⁴⁰ Nejvyšší státní zastupitelství. Zvláštní zpráva o poznatcích z aplikace § 8 odst. 5 a dalších ustanovení zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 183/2016 Sb. Brno: 2017. 4 NZN 604/2016. [online]. [cit. dne 11. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/alo/ZZ_OPO_k_30_6_2017_k_publ.pdf%20>.

⁴¹ TIBITANZLOVÁ, A. Sankcionování právnických osob a praxe českých trestních soudů. *Bulletin advokacie*. č. 10/2016. s. 34

4 Přičitatelnost jednání a možnost vyvinění právnické osoby

4.1 Přičitatelnost jednání

Právnické osoby jsou subjekty práva, které jsou právem uměle vytvořeny. Nemají vlastní vůli, podle které by jednaly navenek, a kterou by navenek projevovaly. Vládní návrh ZTOPO tedy stanovil, že: „*jednání právnické osoby představují takové projevy vůle, které jménem právnické osoby činí její určité orgány nebo zástupci jako fyzické osoby právní následky spojené s těmito projevy vůle se přičítají přímo právnické osobě jako subjektu práva*“.⁴²

Trestní právo v České republice je založeno na zásadě subjektivní odpovědnosti za zavinění. Právnické osoby však postrádají jednak vlastní vůli, jak již bylo výše uvedeno, ale taktéž samotnou psychiku, z toho důvodu tak ZTOPO stanovuje zavinění právnické osoby na principu přičitatelnosti jednání fyzické osoby právnické osobě. Jedná se však de facto o fikci zavinění, kterou nelze připodobňovat k zavinění fyzické osoby.⁴³

Pro stanovení trestní odpovědnosti právnické osoby je nutné si vymezit, kdy je právnická osoba trestně odpovědná zejména co se týče charakteru jednání a specifikace fyzických osob, jejichž protiprávní jednání může být právnické osobě přičteno, a které tedy může mít za následek vznik trestní odpovědnosti právnické osoby, což určují pravidla přičitatelnosti.⁴⁴

---

⁴² Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Tisk 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

⁴³ JELÍNEK, J., HERCZEG, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 76

⁴⁴ Tamtéž, s. 68.

Klíčovým ustanovením pro přičitatelnost jednání právnické osobě je ustanovení § 8 ZTOPO, stanovující, že trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak:

- a) *statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,*
- b) *osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, když není osobou uvedenou v písmenu a),*
- c) *ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo*
- d) *zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c), jestliže jí ho lze přičítat podle odst. 2 ZTOPO.*

Návětí tohoto ustanovení, tedy ustanovení § 8 odst. 1, tvoří základní předpoklad pro přičtení trestní odpovědnosti právnické osobě. Jedná se ve skutečnosti o korektiv, jehož účelem je zabránění trestní odpovědnosti právnické osoby za excesy osob fyzických vyjmenovaných v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) a d) ZTOPO, které by nijak nesouvisely s činností právnické osoby.⁴⁵

Co se týče objektivní stránky trestného činu, který lze přičítat právnické osobě, musí se jednat o protiprávní čin spáchaný v zájmu právnické osoby nebo v rámci její

---

⁴⁵ ŠÁMAL, P. Trestní odpovědnost právnické osoby založená na přičitatelnosti trestného činu. *Bulletin advokacie*. [online]. [cit. dne: 29. 4. 2018]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/trestni-odpovednost-pravnicke-osoby-zalozena-na-pricitatelnosti-trestneho-cinu?browser=mobi>>.

činnosti, pokud tak jednaly osoby výše uvedené.⁴⁶ Novelou provedenou zákonem č. 183/2016 Sb. bylo návětí odstavce prvního ustanovení § 8 ZTOPO změněno, kdy původně se právnické osobě přičítal i protiprávní čin spáchaný jménem právnické osoby.

ZTOPO upravuje jednání právnických osob, které jim lze z hlediska jejich trestní odpovědnosti přičítat, v ustanovení § 8, přičemž je založen na koncepci, že právnické osoby jsou subjekty práva odlišnými od fyzických osob, které jsou právem uměle vytvořeny a mají právní osobnost, tedy způsobilost mít práva a povinnosti, a také způsobilost deliktní. Šámal však upozorňuje, že ačkoliv úprava ZTOPO a to, jak chápe právnickou osobu, navazuje na její obecné chápání zejména v oblasti práva občanského, nelze si vak vystačit s obecnou úpravou v občanském zákoníku, neboť v rámci trestněprávního jednání nejde o obecné právní nebo protiprávní jednání, jak je chápáno občanským či správním právem, ale jedná se o „exces“, proto je třeba trestní odpovědnost právnických osob upravit zvláštním způsobem.⁴⁷

Šámal uvádí, že ze skutečnosti, že za právnické osoby jednají vždy osoby fyzické, není možné dovodit, že by tím byla vyloučena způsobilost právnických osob jednat zaviněně, protože dle sociologických výzkumů mohou mít právnické osoby jako kolektivy osob vůli odlišnou od vůle jednotlivých osob, které právnickou osobu tvoří, a díky tomu je tedy možné právnické osobě přičítat i zavinění, včetně úmyslného, stejně jako tomu je v občanském právu (viz § 2909 a násl. obč.zák.).⁴⁸

Co se týče osob, jejichž jednání a spáchání protiprávního činu lze právnické osobě přičítat, dle ustanovení § 8 odst. 1 ZTOPO, každá z těchto osob může protiprávní čin spáchat sama, ale spáchání protiprávního činu je možné také společně, a to buď

---

⁴⁶ BOHUSLAV, L. Přičitatelnost trestného činu právnické osobě. In: Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice, Bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 145.

⁴⁷ ŠÁMAL, P. Trestní odpovědnost právnické osoby založená na přičitatelnosti trestného činu. *Bulletin advokacie*. [online]. [cit. dne: 29. 4. 2018]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/trestni-odpovednost-pravnicke-osoby-zalozena-na-pricitatelnosti-trestneho-cinu?browser=mobi>>.

⁴⁸ Tamtéž.

současně nebo postupně, což se v praxi může projevit tak, že každá z uvedených osob vykoná protiprávní jednání, které až v souhrnu naplní znaky trestného činu.⁴⁹

V rámci přičitatelnosti trestného činu právnické osobě je nutné zmínit dvě skutečnosti plynoucí ze samotné textace ZTOPO. Jak vyplývá z ustanovení § 8 odst. 3 ZTOPO, trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, pokud se nepodaří zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v ustanovení § 8 odst. 1 a 2 ZTOPO. Dá se předpokládat, že v praxi nepůjde o tolik vzácné případy, neboť především takové právnické osoby, které byly od počátku založené s úmyslem jejich využití pro páchaní trestné činnosti, budou mít v úmyslu zatajit totožnost fyzické osoby, která se konkrétního trestného činu dopustila.⁵⁰ Nicméně pro vyvození trestní odpovědnosti dané právnické osoby je samozřejmě nezbytné zjistit, že se konkrétní, ač neztotožněná osoba dopustila daného protiprávního jednání.⁵¹

Trestní odpovědnost právnické osoby není závislá na trestní odpovědnosti fyzické osoby, která se daného protiprávního jednání, jež je právnické osobě přičítáno, dopustila. Odstavec čtvrtý ustanovení § 8 ZTOPO uvádí, že trestní odpovědnost je právnické osobě přičtena, i když jednající fyzická osoba není za takový čin trestně odpovědná. Může jít např. o situace, kdy fyzická osoba není trestně odpovědná z důvodu nepřičetnosti či promlčení trestní odpovědnosti.⁵²

Pokud jde o vymezení pojmu trestného činu spáchaného právnickou osobou tak, jak je vymezen v ustanovení § 8 odst. 1 ZTOPO, Šámal zdůrazňuje, že ZTOPO nedisponuje vlastní definicí trestného činu, kde pouze v ustanovení § 7 je uvedeno: "*Trestnými činy se pro účely tohoto zákona rozumí zločiny nebo přečiny uvedené v trestním zákoníku, s výjimkou trestných činů...*" z čehož plyne, že musíme vyjít z obecné

---

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ JELÍNEK, J., HERCZEG, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 79.

⁵¹ ŠÁMAL, P. Trestní odpovědnost právnické osoby založená na přičitatelnosti trestného činu. *Bulletin advokacie*. [online]. [cit. dne: 29. 4. 2018]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/trestni-odpovednost-pravnicke-osoby-zalozena-na-pricitatelnosti-trestneho-cinu?browser=mobi>>.

⁵² Tamtéž.

definice trestného činu obsažené v ustanovení § 13 odst. 1 TZ, který trestný čin definuje jako protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný, a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.⁵³ ZTOPO požaduje, aby byl spáchaný trestný čin protiprávní, tedy aby dané jednání pachatele představovalo porušení či nesplnění právní povinnosti, kterou mu zákon stanoví. Trestným činem může být pouze takové jednání, které je právním řádem zakázané, nebo nedovolené. Z toho důvodu je nezbytné na protiprávnost nahlížet z perspektivy celého právního řádu.⁵⁴

Šámal zdůrazňuje, že jelikož je vztah právnické osoby k jednání dané fyzické osoby vyjádřen alternativně, tedy jednání uvedených osob buď v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti, postačí k vyvození trestní odpovědnosti právnické osoby naplnění i jen jednoho z požadovaných vztahů právnické osoby k jednání uvedených osob. Zároveň uvádí, že tyto korektivní znaky jsou stanoveny k vyloučení odpovědnosti právnické osoby za excesy jednajících fyzických osob, je nutné je vykládat restriktivně, zejména pokud přihlídneme ke smyslu a účelu ZTOPO. V případech, kdy sice jednající fyzická osoba spáchá trestný čin, a to i v rámci činnosti právnické osoby, ale takový trestný čin bude spáchán na úkor této právnické osoby a ta se fakticky stane zároveň poškozenou osobou, bylo by proti smyslu zákona uplatňovat vůči takové právnické osobě trestní odpovědnost. V případech, kdy půjde o exces jednajících osob a zjistí se, že trestný čin byl spáchán proti zájmům právnické osoby, není možné takové právnické osobě přičíst trestní odpovědnost a trestně odpovědná tak bude pouze jednající fyzická osoba.⁵⁵

V diskusích provázejících proces přijímání trestní odpovědnosti právnických osob byl jedním z nejčastějších argumentů proti přijetí tzv. pravé trestní odpovědnosti ten, že právnické osoby nemohou jednat zaviněně, tj. nemohou jednat v mezích

---

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ JELÍNEK, J., HERCZEG, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 70.

⁵⁵ ŠÁMAL, P. Trestní odpovědnost právnické osoby založená na přičitatelnosti trestného činu. *Bulletin advokacie*. [online], [cit. dne: 29. 4. 2018]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/trestni-odpovednost-pravnicke-osoby-zalozena-na-pricitatelnosti-trestneho-cinu?browser=mobi>>.

trestního práva, které je postaveno na zásadě zavinění⁵⁶, a nemohou tak spáchat trestný čin.⁵⁷ Bezák uvádí, že právnická osoba, která představuje organizované společenství lidí rozhodující kolektivním způsobem a usilující o dosažení společného cíle, je schopná za určitých okolností projevovat vlastní vůli, ačkoliv ji nelze ztotožnit s vůlí fyzických osob. Zároveň však tvrdí, že tuto vůli právnické osoby nelze přičíst jejím jednotlivým členům. Z tohoto důvodu chápe právnickou osobu jako subjekt existující v reálném světě vymezený společnými cíli a jednáním, které tyto cíle naplňují. Je tedy možné stanovit právní konstrukci zavinění právnické osoby vyhovující požadavkům trestního práva, které jinak silně akcentuje individuální odpovědnost za zavinění, nicméně Bezák zdůrazňuje, že v případě právnických osob se jedná o zavinění, které nemůže být založeno na vnitřních psychických procesech fyzické osoby.⁵⁸

Dle Jelínka fikce zavinění právnické osoby založená na teorii přičitatelnosti znamená, že zavinění je právnické osobě přičitatelné v případě určitých okolností (srov. § 8 odst. 2 ZTOPO), a souhlasí s legislativním řešením, jež považuje za vhodnější, než pokud by řešení této otázky bylo ponecháno na nauce a právní praxi, což by mohlo vést k nežádoucí nejednotnosti posuzování jednotlivých případů.⁵⁹

Princip přičitatelnosti tak, jak je stanoven ZTOPO, se však neobejde bez komplikací, neboť v praxi mohou nastat případy, kdy se nepodaří zjistit, která konkrétní fyzická osoba způsobila trestný čin, jež má být dané právnické osobě přičten. Dle ustanovení § 8 odst. 3 ZTOPO sice trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, pokud není zjištěna konkrétní fyzická osoba, vyvstává však zde otázka, z čeho budou

---

⁵⁶ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. Systém českého trestního práva. Část druhá. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Novatrix, 2009. s. 267.

⁵⁷ BOHUSLAV, L. Trestní odpovědnost právnických osob, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 119.

⁵⁸ BEZÁK, M. Trestná zodpovednosť právnických osôb. In: *Milníky práva v stredoeurópskej priestore*, 2010. II. časť, Bratislava: UK, 2011. s. 651, cit. podle BOHUSLAV, L. Trestní odpovědnost právnických osob. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 120.

⁵⁹ JELÍNEK, J. Nad novým českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Aktualne otázky trestného zákonodárstva. Pocta prof. JUDr. Milanovi Čičovi, DrSc. et mult. dr. h c. k 80. narodeninám. Zborník príspevkov z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 19. januára 2012. Bratislava: Eurokódex, 2012. s. 94

orgány činné v trestním řízení schopné vyvodit patřičnou formu zavinění.⁶⁰ K tomu lze poukázat na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 5 Tdo 784/2016, které se právě ustanovením § 8 odst. 3 ZTOPO zabývá, a které uvádí, že ačkoliv ustanovení § 8 odst. 3 ZTOPO umožňuje vyvození trestní odpovědnosti právnické osoby, i když se nepodaří zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v ustanovení § 8 odst. 1 a 2 ZTOPO, musí rozhodná skutková zjištění dostatečně prokazovat, že určitá fyzická osoba, i když neznámá, spáchala protiprávní čin jménem⁶¹ právnické osoby, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, že daná fyzická osoba takto protiprávně jednala v postavení v souladu s ustanovením § 8 odst. 1 písm. a) až d) ZTOPO a že vzhledem k tomu jsou naplněny všechny podmínky pro přičtení spáchání trestného činu právnické osobě ve smyslu ustanovení § 8 odst. 2 ZTOPO. Orgány činné v trestním řízení musí být tedy schopné prokazatelně zjistit, že určitá fyzická osoba jednala daným způsobem, i když není možné takovou fyzickou osobu zjistit či ztotožnit.

4.2 Vyvinění

Novela provedená zákonem č. 183/2016 Sb. přinesla do českého trestního práva mimo jiné možnost vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti i v případě jednání osob odlišných od zaměstnanců.

Ačkoliv již před touto novelou existoval specifický důvod vyvinění právnické osoby, a to v podobě ustanovení § 8 odst. 2 ZTOPO v případě spáchání trestného činu zaměstnancem nebo osobou v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů, podobnost nově vloženého ustanovení je pouze zdánlivá, neboť v případě přičítání jednání osob uvedených v ustanovení § 8 odst. 1 písm. a) až c), tedy osob odlišných od zaměstnanců či osob v obdobném postavení, je nutné vždy posoudit užší vztah

---

⁶⁰ PERGL, R., VIDRNA, J. Přičítání. *Trestní právo*. 2011, č. 6. s. 18.

⁶¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu se vztahuje k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim ve znění účinném před novelou provedenou zákonem č. 183/2016 Sb. Závěry Nejvyššího soudu uvedené v tomto rozhodnutí jsou však použitelné i pro nyní účinné znění zákona.

konkrétní osoby k právnické osobě.⁶² Jedná se tedy o naprosto novou problematiku se zásadním významem, neboť je schopna výrazně ovlivnit vyvozování trestní odpovědnosti právnických osob.⁶³

Ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO stanoví:

„Právnická osoba se trestní odpovědnosti podle odstavců 1 až 4 zproští, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v odstavci 1 zabránila.“

V souvislosti s tímto nově vloženým ustanovením vyvstává hned několik otázek. Jako problematický se jeví již proces přijímání dané novely, neboť vládní návrh novely neobsahoval dotčené ustanovení zavádějící možnost vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti a k dispozici tedy není ani důvodová zpráva, která by se zabývala účelem tohoto ustanovení. Zároveň neproběhlo ani standardní mezirezortní připomínkové řízení, které běžně předchází projednání návrhu v dalších fázích legislativního procesu. Ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO bylo do novely přidáno v rámci pozměňovacích návrhů při projednání novely v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Ve třetím čtení dne 23. 3. 2016 na 42. schůzi byl návrh zákona Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR schválen, nicméně po projednání v Senátu Parlamentu ČR byl Poslanecké sněmovně vrácen s pozměňovacím návrhem požadujícím vypuštění ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR však na své 47. schůzi dne 24. 5. 2016 návrh schválila v původním znění, tedy i s předmětným ustanovením upravující vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti.⁶⁴

---

⁶² FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, L. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 58.

⁶³ CHROMÝ, J., RŮŽIČKA, M. K mantinelům vyvinění trestí odpovědnosti právnické osoby ve smyslu § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. *Státní zastupitelství*. č. 1/2017, s. 21 – 25

⁶⁴ Nejvyšší státní zastupitelství. Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce. Verze pro veřejnost. Brno: 2016. 1 SL 123/2016. [online]. [cit. dne 11. 6. 2018]. Dostupné z: <<http://www.nsz.cz/images/stories/Tiskovy/NovelaTOPO.pdf>>.

Jak uvádí Fenyk ve svém komentáři, skutečnost, že odstavec pátý ustanovení § 8 ZTOPO byl přijat v rámci poslanecké iniciativy bez koncepční novelizace souvisejících ustanovení, se odráží mimo jiné v tom, že pokud se jedná o protiprávní jednání zaměstnance, právnická osoba se může vyvinít jednak podle § 8 odst. 2 písm. b) ZTOPO, tak podle nově přidaného odst. 5 ustanovení § 8 ZTOPO.⁶⁵

Jedním z dalších zádrhelů je samotná terminologie ustanovení. Zákon užívá termín „*zprostit se*“ trestní odpovědnosti, který naznačuje, že by trestní odpovědnost právnických osob měla být chápána jako odpovědnost objektivní namísto odpovědnosti subjektivní, a dalo by se uvažovat, že zákonodárci tímto ustanovením trestní odpovědnost právnických osob zpřísnili místo toho, aby došlo k jejímu zmírnění, jak bylo jejich úmyslem. Pokud je na trestní odpovědnost právnických osob nahlíženo jako na zvláštní subjektivní odpovědnost, která je sice odlišná od zavinění tak, jak ho známe u fyzických osob, a blíží se více pojmu „*vina*“, bylo by na místě, aby zákonodárci místo užití pojmu „*zprostit se*“ využili termín „*vyvinít se*“ z trestní odpovědnosti.⁶⁶

Pominout nelze ani velmi problematické slovní spojení „*veškeré úsilí, které na právnické osobě bylo možno požadovat*“. Zákonodárce nijak nevysvětluje, co konkrétně měl užitím termínu veškeré úsilí na mysli a vzhledem ke skutečnosti, že tohoto výrazu nebylo dosud v trestním právu užito, bylo by vhodné, kdyby zákonodárce předložil alespoň demonstrativní výčet toho, co může být za veškeré úsilí považováno.⁶⁷

---

⁶⁵ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, L. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 58.

⁶⁶ JELÍNEK, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinít se z trestní odpovědnosti (nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob provedenou zákonem č. 183/2016 Sb.). In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob - pět let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 45.

⁶⁷ GVOZDEK, F. Zamyšlení nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. *Bulletin advokacie*. 2016, č. 11. s. 42 a násl.

4.2.1 Jaká opatření jsou právnické osoby povinny učinit?

K tomu, aby se právnická osoba vyhnula trestní odpovědnosti, musí učinit určitá opatření, která musí být natolik specifická, aby vyhovovala podmínkám konkrétní právnické osoby. Opatření by měla být nastavena tak, aby reflektovala konkrétní osoby, které v dané právnické osobě mohou spáchat trestný čin a zároveň tak, aby odrážela trestnou činnost, která u dané právnické osoby přichází v úvahu. V rámci přípravy těchto opatření musí právnická osoba vzít na vědomí veškeré okolnosti, které mohou ovlivnit pravděpodobnost spáchání trestného činu, jedná se zejména o materiální, personální, organizační a další hlediska.⁶⁸

Hned prvním problematickým bodem ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO je vymezení pojmu „*vynaložení veškerého úsilí*“. NSZ zpracovalo v souvislosti s ustanovením § 8 odst. 5 ZTOPO metodickou pomůcku pro státní zástupce, ve které uvádí, že obecně bude požadavek vynaložení veškerého úsilí možné posuzovat dle firemní kultury, což je nejvýznamnější ukazatel ovlivňující to, jak daná právnická osoba dodržuje závazná pravidla. Jde o ukazatel samotného charakteru právnické osoby. Firemní kultura bývá realizována specifickými nástroji, které mají za účel snižovat riziko spáchání trestné činnosti, popř. porušení právních předpisů vůbec. Instrumenty mohou vytvářet komplexní systém zásad a pravidel, resp. vnitřních předpisů označovaných jako compliance programy, které slouží k zabezpečení dodržování právních a etických norem.⁶⁹

K jednotlivým instrumentům mohou patřit vnitřní předpisy, vzdělávací akce, etické kodexy, protikorupční programy, zřízení podnikového ombudsmana či souhrnný compliance program, který komplexně pokrývá více oblastí, jako např. politiku hospodářské soutěže, pracovních vztahů, zákazu diskriminace, a především opatření

---

⁶⁸ Nejvyšší státní zastupitelství. Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce. Verze pro veřejnost. Brno: 2016. 1 SL 123/2016. [online]. [cit. dne 11. 6. 2018]. Dostupné z: <<http://www.nsz.cz/images/stories/Tiskovy/NovelaTOPO.pdf>>.

⁶⁹ Tamtéž.

týkající se trestní odpovědnosti právnické osoby.⁷⁰ Pozornost orgánů činných v trestním řízení by se pak měla zaměřit zejména na kulturu řízení, tedy na to, jaká je úroveň dodržování zásad řádné správy a řízení společnosti, tzv. corporate governance.⁷¹

Orgány činné v trestním řízení by měly zkoumat opatření, která mají být způsobilá právnickou osobu vyvinít z trestní odpovědnosti, na třech úrovních, nejdříve vůbec samotnou existenci příslušných opatření, tedy opatření preventivní, pak také to, zda a jak jsou tato opatření kontrolována, tedy opatření detekční, a nakonec také to, jak je dodržování takových opatření vynucováno, tj. opatření reaktivní.⁷²

V rámci zkoumání firemní kultury a přijatých opatření se tedy musí orgány činné v trestním řízení zaměřit nejen na samotné přijetí těchto opatření, ale především na to, jak byla tato opatření reálně implementována a také zda a jakým způsobem je dodržování těchto opatření ze strany právnické osoby kontrolováno. Kritériem pro posuzování opatření, která by měla mít za důsledek vyvinění právnické osoby dle ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO je především vhodnost, tj. skutečnost, zda je dané opatření způsobilé dosáhnout chtěného cíle. Vedle vhodnosti je třeba aplikovat také kritérium přiměřenosti, tedy do jaké míry odpovídá potřeba daného opatření situaci v konkrétní právnické osobě.⁷³

Pozornost orgánů činných v trestním řízení by se tedy měla soustředit zejména na formu právnické osoby, její strukturu a velikost, a na to, zda daná opatření odpovídají předmětu činnosti, počtu a postavení zaměstnanců, jejich znalostem a dovednostem. Mimo to je nezbytné na výše uvedené nahlížet se zřetelem na dřívější

---

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ CHROMÝ, J., RŮŽIČKA, M. K mantinelům vyvinění trestní odpovědnosti právnické osoby ve smyslu § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. *Státní zastupitelství*, č. 1/2017, s. 22.

⁷² FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, L. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 60.

⁷³ Nejvyšší státní zastupitelství. Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce. Verze pro veřejnost. Brno: 2016. 1 SL 123/2016. [online]. [cit. dne 11. 6. 2018]. Dostupné z: <<http://www.nsz.cz/images/stories/Tiskovy/NovelaTOPO.pdf>>.

trestnou činnost této právnické osoby.⁷⁴ Pokud má být naplněn požadavek veškerého úsilí, je nutné, aby právnická osoba při přijímání opatření obsáhla všechny oblasti, ve kterých může dojít ke spáchání trestné činnosti, jež může být dané právnické osobě přičítána.

Opomenout nelze ani nutnost prověření skutečnosti, zda a jakým způsobem byla dotčená osoba, jejíž protiprávní jednání má být právnické osobě přičteno, seznámena s obsahem daných vnitřních předpisů. Roli hraje také fakt, zda došlo k proškolení zaměstnanců, členů statutárních orgánů a dalších osob, jejichž protiprávní jednání může být právnické osobě přičítáno. Je nutné ověřit, zda vůbec nějaká školení proběhla a v jakých oblastech, kdo školení prováděl, zda je možno účast na školení prokázat podpisovými archy a zaměřit se také na obsah školení a jeho prokázání např. textem prezentace, popř. jinými školícími materiály.⁷⁵

Přihlížet by se mělo také k tomu, jakým způsobem byly postupy popsané v opatřeních prováděny v praxi a také k tomu, jak se právnická osoba stavila k situaci, kdy byly zjištěny nedostatky. Zapomenout by se nemělo ani na ověření, zda jsou přijatá opatření vůbec způsobilá trestné činnosti zabránit, popř. zda skutečnost, že daná opatření právnická osoba nepřijala nebo sice přijala, ale nebyla dodržena, je v příčinné souvislosti se spácháním trestného činu.⁷⁶ Právnická osoba by měla ukázat reálnou a poctivou snahu, že vynaložila veškeré úsilí na to, aby byla daná opatření dodržována, naplňována, kontrolována, vynucována a také průběžně aktualizována.⁷⁷

Orgány činné v trestním řízení by se měly soustředit také na důkazy o faktické kontrole preventivních opatření, která jsou v dané právnické osobě zavedena, prověřit

---

⁷⁴ Nejvyšší státní zastupitelství. Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce. Verze pro veřejnost. Brno: 2016. 1 SL 123/2016. [online]. [cit. dne 11. 6. 2018]. Dostupné z: <<http://www.nsz.cz/images/stories/Tiskovy/NovelaTOPO.pdf>>.

⁷⁵ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, L. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 61.

⁷⁶ Tamtéž, s. 59.

⁷⁷ Tamtéž, s. 59.

náplň práce osoby odpovědné za compliance, tzv. compliance officera, pokud byla taková funkce v právnické osobě zřízena, stejně platí o tzv. whistleblowing lince.⁷⁸

Kromě veškerého úsilí zákonodárce nevysvětluje ani pojem „*spravedlivě požadovat*“. Chybí jasná kritéria, podle kterých by bylo možné hodnotit, co je ještě spravedlivé a jaká opatření již po právnické osobě nelze požadovat. Je však možné dovodit, že patrně půjde o kritéria např. právní, ekonomická, majetková i provozní.⁷⁹ Orgány činné v trestním řízení budou tedy nuceny dospět k závěru, jaká kritéria jsou spravedlivá, a co je možné po právnické osobě spravedlivě požadovat, na základě provedeného dokazování založeném na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu ve smyslu § 2 odst. 6 TR. ⁸⁰

Problematickým bodem principu možnosti vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti se jeví také to, že zákon neurčuje žádnou minimální hranici, určitý standard toho, co je třeba dodržet, aby se mělo za prokázané, že právnická osoba vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu zabránila.⁸¹ Ačkoliv je samozřejmé, že se příslušná opatření musí zjišťovat a posuzovat u každé obviněné právnické osoby konkrétně dle její činnosti a není možné určit jednotný minimální standard, jehož dodržení by mělo za následek vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti, bylo by dle mého názoru nanejvýš vhodné, aby zákonodárce poskytl právnickým osobám alespoň určitá vodítka, která by objasnila, jakým způsobem mají právnické osoby svá vnitřní opatření vhodně nastavit.

---

⁷⁸ Tamtéž, s. 61.

⁷⁹ Tamtéž, s. 59.

⁸⁰ Tamtéž, s. 59.

⁸¹ CHROMÝ, J., RŮŽIČKA, M. K mantinelům vyvinění trestní odpovědnosti právnické osoby ve smyslu § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. *Státní zastupitelství*, č. 1/2017, s. 22.

4.2.2 Otázka obrácení důkazního břemene

Ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO a možnost právnické osoby vyvinít se z trestní odpovědnosti přináší také diskusi, zda skutečnost, že se právnická osoba vyviní, pokud prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, de facto nepřenáší důkazní břemeno ze státu, potažmo orgánů činných v trestním řízení, na obviněnou právnickou osobu.

Je nutné upozornit na skutečnost, že trestní řád výslovně důkazní břemeno nezakotvuje, nicméně někteří autoři jeho existenci v trestním právu připouštějí a objevily se taktéž názory, zda právě v souvislosti s trestní odpovědností právnických osob důkazní břemeno v trestním řízení nevymezit.⁸² Nelze však opomenout, že jednou ze základních zásad trestního práva procesního je zásada vyšetřovací vyjádřená v ustanovení § 2 odst. 4 TR následovně: „*nestanoví-li zákon něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti.*“⁸³ Důkazní břemeno tak fakticky leží na orgánech činných v trestním řízení, které jsou povinny dokázat vinu obviněné osoby.

Vrchní státní zastupitelství v Praze míní, že ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO nelze vykládat tak, že právnická osoba nemusí aktivně žádná učiněná opatření předkládat a stačí např. navrhnout dokazování ověřením skutečností, že daná právnická osoba taková opatření, která by mohla mít za následek vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti, učinila. VSZ v Praze je toho názoru, že v takovém případě by šlo o zneužití práva, kdy nejčastěji advokáti, kteří obviněnou právnickou osobu v trestním řízení zastupují, z opatrnosti navrhnou všechny prostředky, které by mohly právnickou osobu z trestní odpovědnosti vyvinít. VSZ v Praze dále odkazuje, že ze zahraničních zkušeností, především ze stíhání v oblasti hospodářské soutěže, vyplývá, že právnická osoba, která se reálně chce vyvinít, jedná aktivně, aktivně spolupracuje s orgány

---

⁸² BOHUSLAV, L. K otázce přenesení důkazního břemene ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní - minulost a budoucnost.* Praha: Leges, 2017. s. 96.

⁸³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní.* 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 131.

činnými v trestním řízení, předkládá skutečné a pravdivé podklady svědčící o skutečnosti, že vynaložila k zabránění protiprávního jednání veškeré úsilí.⁸⁴

S takovým pojetím však souvisí dva problémy. První uznává již samo VSZ v Praze, kdy říká, že nelze vyloučit, že právnická osoba bude předkládat dokumenty sice aktivně a bude s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat, ale dané podklady budou předkládány toliko účelově a budou opatřeny jen pro tento konkrétní případ. Nicméně, VSZ v Praze uvádí, že v tomto případě by zjištění takového jednání právnické osoby mohlo vést až ke zpřísnění postihu, a to zejména pokud právnická osoba jednala v přímém rozporu s předkládanými dokumenty.⁸⁵

Druhý problém výše popsaného pojetí ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO státními zastupitelstvími spatřuji v tom, že pokud je VSZ v Praze toho názoru, že právnická osoba je povinna aktivně předkládat materiály svědčící ve prospěch jejího vyvinění z trestní odpovědnosti, naznačuje to přenesení důkazního břemene z orgánů činných v trestním řízení na stíhanou právnickou osobu. Takové pojetí však dle mého názoru není možné, neboť to odporuje základním zásadám, na nichž je české trestní právo založeno, v tomto případě zásadě vyšetřovací (zásadě oficiality). Základní princip trestního práva není možné přehlížet a pouze výkladem zákonného ustanovení, aniž by to zákon sám stanovil, určit, že možnost vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti v ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO přináší pro právnickou osobu povinnost dokazovat skutečnosti, které nasvědčují jejímu vyvinění.

Bohuslav také předkládá postoj svědčící ve prospěch obrácení důkazního břemene, když uvádí, že ve chvíli přičítání trestného činu dle ustanovení § 8 ZTOPO se již nejedná o zjištění, zda došlo ke spáchání trestného činu, ale o skutečnost, zda určité protiprávní jednání fyzické osoby lze přičíst právnické osobě. V souvislosti s tímto pak zastává názor, že přičitatelnost nastává objektivně, a z tohoto důvodu se nejví jako

---

⁸⁴ Nejvyšší státní zastupitelství. Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce. Verze pro veřejnost. Brno: 2016. 1 SL 123/2016. [online] [cit. dne 11. 6. 2018]. Dostupné z: <<http://www.nsz.cz/images/stories/Tiskovy/NovelaTOPO.pdf>>.

⁸⁵ Tamtéž.

nespravedlivé po právnické osobě požadovat prokázání existence důvodů způsobilých právnickou osobu z trestní odpovědnosti vyvinít.⁸⁶

S těmito závěry však dle mého názoru nelze souhlasit. Není možné popřít, že je trestní odpovědnost právnických osob odpovědností subjektivní, a ve světle zásady vyšetřovací nelze na ustanovení o vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti nahlížet tak, že by právnická osoba byla povinna aktivně předkládat orgánům činným v trestním řízení důkazy a objasňovat skutečnosti, které by mohly právnickou osobu vyvinít z trestní odpovědnosti. V souladu s uvedeným se tak nemohu ztotožnit s názorem, že ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO obrací důkazní břemeno a přenáší jej na obviněné právnické osoby.

Je možné nicméně předpokládat, že ve svém zájmu právnická osoba bude aktivní, a lze jí jen doporučit, aby vyvinula veškerou snahu a s orgány činnými v trestním řízení spolupracovala a prokázala, že má efektivně nastavena vnitřní opatření, která mají zabránit páchání trestné činnosti takovou právnickou osobu, a tím se z trestní odpovědnosti vyvinila. Nelze jí to však uložit jako povinnost plynoucí ze zákona.⁸⁷

4.2.3 Vyvinění v případě jednání osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. c) ZTOPO

Dalším sporným bodem ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO je otázka, zda se právnická osoba může z trestní odpovědnosti vyvinít i tehdy, kdy je právnické osobě přičítáno protiprávní jednání osob uvedených v ustanovení § 8 odst. 1 písm. c) ZTOPO, tedy fyzické osoby stojící vně právnické osoby, které přímo nebo nepřímo vykonávají

---

⁸⁶ BOHUSLAV, L. K otázce přenesení důkazního břemene ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní - minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2017. s. 103 - 104.

⁸⁷ LANGER, I. Problematika vyvinění právnické osoby a jeho dokazování v řízení o trestní odpovědnosti právnických osob. [online]. [cit. dne: 25. 6. 2018]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/problematika-vyvineni-pravnicke-osoby-a-jeho-dokazovani-v-rizeni-o-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-106668.html>.

rozhodující vliv na její řízení. Opatření, která právnická osoba může učinit, aby se z trestní odpovědnosti vyvinula, spočívají zejména ve vnitřních předpisech, které - jak lze logicky dovodit - směřují na činnosti a osoby uvnitř společnosti, nikoliv vně, a z povahy věci by tedy ustanovení § 8 odst. 5 na osoby mimo právnickou osobu, které v ní vykonávají rozhodující vliv, nemělo dopadnout. Jak však uvádí Fenyk, není možné aplikaci principu vyvinění na tyto osoby vyloučit absolutně, neboť vždy bude záviset na posouzení situace orgány činnými v trestním řízení, které jsou povinny v souladu s vyšetřovací zásadou vymezenou v ustanovení § 2 odst. 5 TŘ pečlivě objasnit okolnosti svědčící jak v neprospěch, tak ve prospěch obviněné právnické osoby, včetně skutečností naplňujících ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO.⁸⁸

---

⁸⁸ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, L. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 62-63.

5 Přejchod trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, zavedl do českého právního řádu novou zásadu trestního práva, kterou je přechod trestní odpovědnosti na právního nástupce.⁸⁹ ZTOPO v ustanovení § 10 odst. 1 stanoví, že trestní odpovědnost právnické osoby přechází na všechny její právní nástupce. V druhém odstavci ustanovení § 10 ZTOPO se uvádí, že přešla-li trestní odpovědnost podle odstavce 1 na více právních nástupců právnické osoby, přihlédne soud při rozhodování o druhu a výměře trestu nebo ochranného opatření i k tomu, v jakém rozsahu na každého z nich přešly výnosy, užitky a jiné výhody ze spáchaného trestného činu, případně i k tomu, v jakém rozsahu kterýkoli z nich pokračuje v činnosti, v souvislosti s níž byl spáchán trestný čin.

Toto poměrně krátké a nijak složité ustanovení § 10 ZTOPO však přináší mnoho otázek, jejichž vzniku napomáhá zejména neurčitost tohoto ustanovení.

Cílem přijetí této nové zásady bylo, dle důvodové zprávy k vládnímu návrhu ZTOPO, zabránit tomu, aby se právnická osoba vyhnula své trestní odpovědnosti. Pokud by nedošlo k zakotvení přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby, stačilo by, aby právnická osoba, která se dopustila spáchání trestného činu např. změnila svou formu nebo zanikla, a důsledkům případného trestu by tak snadno unikla.

Trestní právo však bylo do přijetí ZTOPO postaveno na ryze osobním základním trestněprávním vztahu mezi orgánem činným v trestním řízení a pachatelem trestného činu. Tento vztah vzniká na základě spáchání trestného činu. ZTOPO, který zavedl

---

⁸⁹ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 41.

novou zásadu přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce, tuto ryze osobní koncepci trestní odpovědnosti mění.⁹⁰

Právním nástupcem právnické osoby je ten, kdo v souladu s právem nabývá práva a povinnosti, které jiný pozbyl.⁹¹

ZTOPO stanoví, že trestní odpovědnost přechází na všechny právní nástupce právnické osoby. Zákon blíže nespecifikuje, na kterého konkrétního nástupce trestní odpovědnost přechází, a tedy pokud ta právnická osoba, která je bezprostředním nástupcem právnické osoby, zanikne nebo se přemění s právním nástupcem, je i tato další osoba právním nástupcem trestně odpovědné právnické osoby, na kterého přechází trestní odpovědnost.⁹²

Okamžik přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce není možné přesně a jednotně stanovit, neboť u různých druhů právnických osob dochází k právnímu nástupnictví jiným okamžikem. Jak uvádí Jelínek: *„protože právnických osob podléhajících trestní odpovědnosti je dlouhá řada a mohou se právní formou i velmi lišit, může být v konkrétním případě obtížné určit, kdy a na koho přešla případná trestní odpovědnost právnické osoby. Jiným způsobem dochází k právnímu nástupnictví u obchodních společností, jiným způsobem u církví a náboženských společností a jiným způsobem u politických stran či hnutí.“*⁹³

5.1 Osud původní právnické osoby

Jedním z významných problémů tohoto ustanovení ZTOPO je skutečnost, že zákon jasně nestanovuje, zda při přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce musí dojít k zániku původní právnické osoby. Nabízejí se zde tedy

---

⁹⁰ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 41.

⁹¹ Tamtéž, s. 378.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

dvě situace - buď tak zákonodárce zamýšlel, ale výslovně v ustanovení neupravil, zde však vyvstává otázka, jaký pro to měl zákonodárce důvod. Druhou možností pak je skutečnost, že ustanovení § 10 ZTOPO je záměrně napsáno tak, jak je výše uvedeno, neboť zákonodárce jednoduše nemínil vyžadovat zánik právnické osoby, ze které přechází trestní odpovědnost na jejího nástupce.

Pro tento přístup hovoří zejména účel trestní odpovědnosti a sankcionování právnických osob, ačkoliv to znamená, že pokud by trestně odpovědná právnická osoba např. při přeměně nezanikla, trestně odpovědná bude vedle jejího právního nástupce nadále také i původní právnická osoba.⁹⁴ Není žádný důvod pro to, aby se původní trestně odpovědná právnická osoba zbavila své odpovědnosti jen v důsledku právního nástupnictví a přechodu trestní odpovědnosti na nástupce. Zároveň však, pokud by bylo stanoveno, že ačkoliv k právnímu nástupnictví došlo, ale odpovědná zůstává pouze nezaniklá původní právnická osoba, mohla by nastat situace, kdy např. v důsledku převodu podniku zůstala v původní právnické osobě jen prázdná slupka, pro kterou by uložená trestní sankce měla minimální důsledek.⁹⁵

Původní právnická osoba, která při právním nástupnictví nezanikla, bude odpovídat na základě přičtené trestní odpovědnosti dle ustanovení § 8 odst. 1 a 2 ZTOPO, neboť v jejím případě k žádnému přechodu trestní odpovědnosti nedošlo. Právní nástupce na rozdíl od původní právnické osoby odpovídá na základě ustanovení § 10 odst. 1 ZTOPO, a trestní odpovědnost jak původní právnické osoby, tak jejího právního nástupce ob stojí vedle sebe.⁹⁶

Důvodová zpráva k ustanovení § 10 ZTOPO uvádí následující: „*vzhledem k tomu, že při přeměně právnické osoby nemusí dojít k zániku původní právnické osoby, se zároveň výslovně stanoví, že trestně odpovědná je vedle právního nástupce nadále i*

---

⁹⁴ JELÍNEK, J. K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 5. s. 23

⁹⁵ ŠÁMAL, P. K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právního nástupce. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 173.

⁹⁶ Tamtéž.

původní právnická osoba.“ V samotném zákoně to však zákonodárce výslovně neuvedl, ačkoliv z hlediska právní jistoty by bylo více než žádoucí v ustanovení § 10 ZTOPO specifikovat, že vedle právního nástupce je trestně odpovědná i původní právnická osoba.

5.2 Univerzální x singulární sukcese

Dalším interpretačním problémem ustanovení § 10 odst. 1 ZTOPO je otázka, zda k přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce dochází pouze při univerzální sukcesi, tedy v situaci, kdy na nástupnickou právnickou osobu na základě jednoho právního úkonu nebo jedné právní skutečnosti přecházejí v zásadě všechna práva a povinnosti z jiné právnické osoby, tj. z právního předchůdce,⁹⁷ i tehdy, kdy se jedná o právní nástupnictví jen k jednotlivým majetkovým hodnotám, tj. singulární sukcesi.

Singulární sukcese by v této souvislosti znamenala, že každý, kdo od trestně odpovědné právnické osoby nabyde jakékoliv právo či povinnost, stane se právním nástupcem a přechází na něj trestní odpovědnost.⁹⁸

Pokud použijeme historický výklad v souvislosti s tím, že se zákonodárce v důvodové zprávě k vládnímu návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob výslovně odvolává na rakouskou právní úpravu jako inspiraci pro sepsání tohoto zákona, převažuje názor, že ustanovení § 10 odst. 1 ZTOPO míří pouze na případy univerzální sukcese, tedy na ty situace, kdy právní nástupce vstupuje do všech práv a povinností nebo jejich souboru.⁹⁹

---

⁹⁷ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, L. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 74.

⁹⁸ JELÍNEK, J., HERCZEG, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 91.

⁹⁹ Tamtéž, s. 92

5.3 Způsob přechodu trestní odpovědnosti

Jednou z dalších problematických oblastí institutu přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce právnické osoby je otázka, zda k tomuto přechodu dochází objektivně, či zda je k přechodu nutné zavinění nástupnické právnické osoby. Výkladem lze dospět k závěru, že trestní odpovědnost přechází na právního nástupce právnické osoby objektivně, neboť z dikce ustanovení § 10 ZTOPO neplyne, že by byl přechod závislý na skutečnosti, že nástupnická právnická osoba věděla nebo mohla vědět o trestné činnosti původní právnické osoby.¹⁰⁰

Na určité formě zavinění v případě přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního zástupce byl založen vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2004, který v ustanovení § 7 odst. 1 stanovoval: „*Trestní odpovědnost právnické osoby přechází na jejího právního nástupce jen tehdy, když právní nástupce nejpozději v okamžiku vzniku právního nástupnictví věděl nebo vzhledem k okolnostem a k svým poměrům mohl vědět, že se právnická osoba před vznikem právního nástupnictví dopustila trestného činu.*“¹⁰¹ Nově přijatá úprava však tento koncept opustila, aniž by důvodová zpráva k ustanovení § 10 ZTOPO obsahovala zdůvodnění, proč byla zvolena koncepce v trestním právu nevídaná - objektivní odpovědnost.

Jedinou výhodu zvoleného řešení můžeme spatřovat v podobě zjednodušení důkazního řízení¹⁰², nicméně nevýhody pro případného právního nástupce dle mého názoru výrazně převažují. Odrazující tendence by se mohla projevit např. tehdy, kdy by pachateli trestného činu - obchodní společnosti - hrozil úpadek a možným řešením úpadku by bylo sloučení s jinou obchodní společností, která by však od takového kroku

---

¹⁰⁰ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 251.

¹⁰¹ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 745. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018].

Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=745&CT1=0>>.

¹⁰² JELÍNEK, J. K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce. *Bulletin advokacie*, č. 5/2015, s. 24.

mohla ustoupit v obavě z případného trestního stíhání za trestnou činnost spáchanou původní obchodní společností.¹⁰³

Vzhledem ke skutečnosti, že české trestní právo je založeno na subjektivní odpovědnosti¹⁰⁴, tak to, že tento jediný institut, přechod trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce, je objektivní, jde dle mého názoru proti smyslu trestního práva. Přikláním se k názoru, že by bylo vhodné toto ustanovení novelizovat a vrátit se k původnímu návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2004, jenž předpokládal určitou vědomost nástupnické právnické osoby o případné trestné činnosti spáchané původní právnickou osobou.

5.4 Fyzická osoba jako nástupce trestní odpovědnosti právnické osoby?

S přechodem trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce souvisí také otázka, zda může dojít k přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na osobu fyzickou, neboť právním nástupcem právnické osoby nemusí být pouze právnická osoba, ale také fyzická. ZTOPO ani důvodová zpráva k vládnímu návrhu ZTOPO tuto problematiku nijak neosvětluje.

Odborná literatura však upozorňuje na skutečnost, že ačkoliv právním nástupcem právnické osoby nepochybně může být i fyzická osoba, pohybujeme se v rámci zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, který upravuje pouze trestní odpovědnost právnických osob. Trestní odpovědnost fyzických osob je upravena nezávisle na zákoně č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, a to v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Z tohoto důvodu lze dospět

---

¹⁰³ ŠELLENG, D. K některým aspektům trestní odpovědnosti právního nástupce obchodní společnosti. Bulletin advokacie, č. 12/2017. [online] [cit. dne 4. 7. 2018]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/k-nekterym-aspektum-trestni-odpovednosti-pravniho-nastupce-obchodni-spolecnosti?browser=mobi>>

¹⁰⁴ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 41.

k závěru, že trestní odpovědnost právnické osoby přechází pouze na právnickou osobu.¹⁰⁵ Stejně se uplatní také v případě převodu jmění na společníka dle ustanovení § 337 - 3591 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.¹⁰⁶

V souladu s výše uvedeným by se mohlo zdát, že v případě, kdy je právním nástupcem právnické osoby osoba fyzická, na kterou tedy trestní odpovědnost nepřechází, trestní odpovědnost právnické osoby zaniká, a pro právnické osoby by tak mohlo být výhodné např. účelově převádět jmění na společníka, který je fyzickou osobou. Tak tomu však není ve všech případech, neboť by mohla nastat situace, kdy jmění, které na fyzickou osobu přešlo z trestně odpovědné právnické osoby, z této fyzické osoby jako právního nástupce přejde dále na jinou právnickou osobu. V takovém případě by nová nástupnická právnická osoba byla trestně odpovědná a nesla by odpovědnost za trestnou činnost spáchanou původní právnickou osobou.¹⁰⁷

Neurčitost ustanovení § 10 ZTOPO v tomto ohledu však dle mého názoru nijak nepřispívá k právní jistotě a v případě další novelizace ZTOPO by bylo vhodné, aby se zákonodárce zamyslel taktéž nad úpravou znění tohoto ustanovení např. tak, jak tomu činí slovenský zákon č. 91/2016 Z.z., o trestnej zodpovednosti právnických osôb, který v ustanovení § 7 odst. 1 věta druhá stanoví: „*Trestná zodpovednosť právnickej osoby na fyzickú osobu neprechádza.*“.

---

¹⁰⁵ JELÍNEK, J. K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 5. s. 24.

¹⁰⁶ ŠÁMAL, P. K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právního nástupce. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 179.

¹⁰⁷ Tamtéž.

6 Neúčelnost stíhání právnických osob bez majetku

Další oblastí ZTOPO, která přináší mnoho otazníků a protichůdných názorů, je problematika účelnosti, či spíše neúčelnosti stíhání právnických osob bez majetku, popř. takových, které již nevykonávají žádnou činnost, zbyl z nich de facto pouze prázdný obal, a které nazýváme tzv. prázdnými schránkami. Nad neúčelností trestního stíhání by se dalo polemizovat i v případě předlužených právnických osob, popř. společností se stoprocentní státní účastí, ale pro účely této práce zůstanu pouze u prázdných schránek.

6.1 Obecně k problematice trestního postihu prázdných schránek

Prázdné schránky jsou velmi často zapojeny zejména do ekonomické a hospodářské trestné činnosti, nicméně jejich potrestání málokdy naplňuje účel trestního postihu. Funkci statutárního orgánu mnohdy vykonávají tzv. bílí koně, tedy osoby, které nejsou na fungování dané právnické osoby nijak zainteresovány. Tyto právnické osoby jsou často bez majetku, peněžité trest tedy v takovém případě nepřipadá v úvahu, a mnohokrát ani nevykonávají žádnou legální činnost, proto i uložení trestu zákazu činnosti pozbývá smyslu.¹⁰⁸

K problematice trestního stíhání prázdných schránek se vyjádřila i státní zastupitelství. KSZ v Plzni uvádí, že u právnických osob bez majetku nebo fakticky nevykonávajících žádnou činnost je problematická skutečnost, že takovým společnostem často nijak nezáleží na dobrém jménu či mediálním obrazu, který by mohl trestním stíháním utrpět, a zamýšlený efekt trestního stíhání se tak mívá účinkem. Peněžité sankce, jak bylo uvedeno výše, není u právnických osob bez majetku účelná, ale podle KSZ v Plzni nebude efektivní ani uložení sankce uveřejnění rozsudku, neboť

---

¹⁰⁸ DANKOVÁ, K. Trestní odpovědnost právnických osob ve světle zásady legality. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob – 5 let poté*. Praha: Leges, 2017. s. 142

v případě nesplnění této povinnosti nebude účelné ani donucení v podobě pořádkové pokuty.¹⁰⁹

Jak dále plyne ze Zvláštní zprávy Nejvyššího státního zastupitelství, mezi nejčastěji trestně stíhané právnické osoby patří vedle jednočlenných obchodních korporací, které se následně ocitají v insolvenčním řízení právě tzv. prázdné schránky, které byly k páčání trestné činnosti využity. Nejčastější sankcí, která je prázdným schránkám ukládána, a která se státním zastupitelstvím jeví často jako jediná možná, je sankce zákazu činnosti, která se však s ohledem na skutečnost, že prázdné schránky nevyvíjí žádnou faktickou činnost, mívá účinkem, nehledě na fakt, že problematické je taktéž vymezení rozsahu takového zákazu především u těch společností, jejichž předmět činnosti je široce definován.¹¹⁰

Mezi další argumenty svědčící v neprospěch trestního stíhání prázdných schránek je v literatuře uváděn zejména fakt, že trestní řád není na stíhání takových právnických osob připraven. Pokud jde o prázdnou schránku, často neexistuje fyzická osoba, která by prázdnou schránku mohla zastupovat, a z toho důvodu jí musí být ustanoven opatrovník z řad advokátů. Ten je ustanoven na náklady státu, a již tak nákladné trestní řízení se ještě prodraží, zde navíc s velmi nejistým výsledkem. Problematické bude také zajištění spravedlivého procesu ve chvíli, kdy trestně stíhanou osobou je právnická osoba, která existuje fakticky pouze jako zápis ve veřejném rejstříku.¹¹¹

Jen těžko si lze představit efektivní potrestání takové právnické osoby tak, aby trestní sankce dostála svému účelu. Názory na řešení této problematiky jsou protichůdné.

---

¹⁰⁹ Nejvyšší státní zastupitelství. Zvláštní zpráva o poznacích z aplikace § 8 odst. 5 a dalších ustanovení zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 183/2016 Sb. Brno: 2017. 4 NZN 604/2016. [online]. [cit. dne 11. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/alo/ZZ_OPO_k_30_6_2017_k_publ.pdf%20>.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ DANKOVÁ, K. Trestní odpovědnost právnických osob ve světle zásady legality. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob – 5 let poté*. Praha: Leges, 2017. s. 142

Jako jedna z možností se uvádí nahrazení zásady legality zásadou oportunity v případě trestního řízení proti právnickým osobám.¹¹² Už však chybí řádné odůvodnění nerovnováhy, která by vznikla, kdy řízení proti fyzickým osobám by zůstalo založeno na zásadě legality a řízení proti osobám právnickým by se řídilo zásadou oportunity. Ve chvíli, kdy je řízení proti právnickým osobám postaveno na roveň řízení proti osobám fyzickým, a kdy dokonce zákon v ustanovení § 31 ZTOPO umožňuje vést společné řízení proti fyzické osobě i proti právnické osobě, nenapadá mne jediný důvod, který by takto vzniklou nerovnost mohl ospravedlnit.

V tomto ohledu tedy souhlasím s Jelínkem¹¹³, že nahrazení zásady legality zásadou oportunity se nejeví jako vhodné opatření a řešení problematiky neúčelnosti trestního stíhání prázdných schránek. Stejný názor zastává Nejvyšší státní zastupitelství, které taktéž nesouhlasí s tím, aby došlo ke změně a trestní řízení proti právnickým osobám bylo založeno na zásadě oportunity na rozdíl od trestního řízení proti fyzickým osobám postaveného na zásadě legality. Jako možné řešení této situace se však přiklání k výraznému posílení výjimek ze zásady legality. Uvádí, že ačkoliv jsou již nyní ze základních zásad trestního řízení, jakožto vůdčích idejí trestního procesu, stanoveny mnohé výjimky, není možné trestní řízení právnických a fyzických osob od sebe oddělit a založit jej na zcela protichůdných zásadách, zejména ne tehdy, kdy je ZTOPO založen na konceptu přičitatelnosti protiprávního jednání fyzické osoby osobě právnické.¹¹⁴

Jelínek¹¹⁵ uvádí jako další návrhy řešení následující možnosti. Řešení by mohlo spočívat jednak v možné novelizaci ustanovení § 6 ZTOPO, ve kterém je vymezen

---

¹¹² srov. např. BOHUSLAV, L. Aktuální otázky trestní odpovědnosti právnických osob - II. *Právní prostor*. [online]. [cit. dne 11. 6. 2018]. Dostupné z: <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/aktualni-otazky-trestni-odpovednosti-pravnicky-osob-ii>>.

¹¹³ JELÍNEK, J. Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob. In: *Acta universitatis carolinae. Iuridica 2/2017*, s. 13.

¹¹⁴ Nejvyšší státní zastupitelství. Zvláštní zpráva o poznatcích z aplikace § 8 odst. 5 a dalších ustanovení zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 183/2016 Sb. Brno: 2017. 4 NZN 604/2016. [online]. [cit. dne 11. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/alo/ZZ_OPO_k_30_6_2017_k_publ.pdf%20>..

¹¹⁵ JELÍNEK, J. Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob. In: *Acta universitatis carolinae. Iuridica 2/2017*, s. 13.

rozsah osobní působnosti zákona, přesněji toto ustanovení vymezuje právnické osoby, které jsou z působnosti ZTOPO vyňaty. Rozšíření tohoto okruhu by však mohlo směřovat spíše k těm právnickým osobám, které jsou státními podniky nebo právnickými osobami se stoprocentní státní účastí, a u kterých je účelnost trestního postihu taktéž složitá, nicméně problematiku prázdných schránek by to neřešilo.

Dalším návrhem pak je upřesnění ustanovení § 39 odst. 2 TZ, které obsahuje kritéria povahy a závažnosti trestného činu, jež určují rozsah uplatnění zásady subsidiarity trestní represe.¹¹⁶

Osobně se nejvíce ztotožňuji s řešením, které by zajistily mimotrestní předpisy, a které by umožnilo efektivně a rychle zrušit právnickou osobu. Takové řešení by bylo jistě vhodnější a především hospodárnější, než ukládat sankci zrušení právnické osoby v trestním řízení. Dalším důvodem, proč vidím takový způsob řešení za přílehavější, jsou kritéria pro uložení sankce zrušení právnické osoby, která je považována za nejpřísnější sankci, kterou lze právnické osobě uložit. Možnost zrušení právnické osoby podle mimotrestních předpisů by vyřešila situaci, kdy daná právnická osoba nespáchala takový trestný čin, za který by jí bylo možno uložit sankci zrušení právnické osoby.

Nicméně ani tento způsob řešení se neobejde bez komplikací, neboť dosud chybí dostatečné propojení trestní a mimotrestní úpravy. Ačkoliv zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, umožňuje státnímu zastupitelství podat návrh na zrušení právnické osoby dle ustanovení § 93, týká se to pouze těch forem právnických osob, které jsou tímto zákonem upraveny, tj. obchodních korporací a družstev. Státní zastupitelství však postrádá návrhové oprávnění v případě dalších typů právnických osob, jak jsou spolky, nadace, popř. ústavy. V případě úpravy zrušení právnické osoby dle zákona č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob o evidenci svěrenských fondů, z důvodu porušení povinnosti právnické osoby zakládat listiny do sbírky listin, zákon sice dává státnímu zastupitelství možnost vstoupit do již zahájeného řízení, ale nikoliv oprávnění samotné řízení zahájit.

---

¹¹⁶ Tamtéž.

Pokud bychom chtěli aplikovat výše uvedený postup na zrušení prázdné schránky, dalo by se uvažovat o podání podnětu ke zrušení právnické osoby. Rejstříkový soud je však oprávněn zahájit řízení o zrušení právnické osoby i bez návrhu, a jelikož o podnětu není povinen rozhodovat a už vůbec není vázán žádnou lhůtou, postrádáme tu jakoukoliv garanci v případech, kdy je hlavním zájmem rychlé zrušení prázdné schránky použité ke spáchání trestného činu dříve, než bude v další trestné činnosti pokračovat.¹¹⁷

6.2 Aplikace sankce zrušení právnické osoby dle § 16 ZTOPO

Jak bylo již výše uvedeno, nejvhodnější sankcí pro prázdnou schránku, která je využívána k páčání trestné činnosti, se za současných poměrů jeví její zrušení dle ustanovení § 16 ZTOPO. V následujících řádcích se pokusím nastínit, proč nepovažuji ukládání sankce zrušení právnické osoby dle ZTOPO za efektivní a vhodné.

V souladu s ustanovením § 16 ZTOPO soud může uložit trest zrušení právnické osoby právnické osobě, která má sídlo v České republice a pokud její činnost spočívá zcela nebo převážně v páčání trestné činnosti. Tuto sankci však právnické osobě nelze uložit, pokud to vylučuje její povaha.

Trest zrušení právnické osoby je nejpřísnější sankcí, kterou lze právnické osobě se sídlem v České republice uložit. V literatuře bývá označována jako tzv. sociální smrt, neboť cílem této sankce je úplný zánik trestně odpovědné právnické osoby a její vyřazení z právního i faktického života.¹¹⁸

Vzhledem k tomu, že se jedná o takto likvidační sankci, ZTOPO v ustanovení § 16 stanovuje několik kritérií, jejichž kumulativní splnění je nezbytné pro možné uložení trestu zrušení právnické osoby. V odstavci prvním zákonodárce vymezuje, že

---

¹¹⁷ DANKOVÁ, K. Trestní odpovědnost právnických osob ve světle zásady legality. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob – 5 let poté*. Praha: Leges, 2017. s. 143

¹¹⁸ JELÍNEK, J., HERCZEG, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 127.

musí jít o právnickou osobu se sídlem v České republice, jejíž činnost spočívá zcela nebo převážně v páčání trestné činnosti a povaha právnické osoby nevyklučuje uložení tohoto trestu. V odstavci druhém a třetím pak tato kritéria doplňuje o potřebu získání předchozího vyjádření buď České národní banky, popř. příslušného orgánu, který uděluje povolení k provozování burzy.

Sankci zrušení právnické osoby lze uložit pouze takové právnické osobě, která má sídlo na území České republiky. Tento záměr zákonodárce vyplývá ze skutečnosti, že tuzemské soudy nejsou oprávněny zasahovat do poměrů, které existují v jiném státě.¹¹⁹ Pokud ale nastane situace, kdy prázdna schránka sice nemá sídlo na území České republiky, nicméně páčá trestnou činnost na jejím území a naplní tedy požadavek teritoriality v souladu s ustanovením § 2 odst. 1 ZTOPO, nemá žádný majetek, který by bylo možné postihnout peněžitém trestem, a nevykonává žádnou legální činnost, jejíž zákaz by bylo možné uložit, tak takové právnické osobě nebude možné uložit sankci zrušení právnické osoby a soudce se v takový okamžik nachází ve slepé uličce a před de facto neřešitelnou otázkou, jak takovou prázdnu schránku efektivně sankcionovat.

Ustanovení § 16 odst. 1 ZTOPO dále pro uložení sankce zrušení právnické osoby vyžaduje, aby její činnost spočívala zcela nebo převážně v páčání trestné činnosti. Činnost zcela spočívající v páčání trestné činnosti vyjadřuje takovou situaci, kdy se právnická osoba vůbec nezabývá legální činností a její činnost směřuje pouze k páčání trestných činů. Činnost převážně spočívající v páčání trestné činnosti pak naznačuje, že právnická osoba sice vykonává i legální činnost, ale z nadpoloviční většiny se jedná o činnost trestnou.¹²⁰

Jako další podmínku zákon stanovuje, že trest zrušení právnické osoby nelze uložit těm právnickým osobám, u kterých to vylučuje jejich povaha. Zákon však blíže nespécifikuje, o jaké právnické osoby se jedná. Trochu podrobnější návod nám dává

---

¹¹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 350.

¹²⁰ Tamtéž, s. 351.

důvodová zpráva k vládnímu návrhu ZTOPO, která uvádí, že se může jednat např. o právnické osoby zřízené zákonem či územně samosprávné celky apod.¹²¹ Autoři komentářů k ZTOPO pak uvádějí, že se může jednat typicky o právnické osoby veřejného práva, jako jsou veřejné vysoké školy, či právnické osoby zřízené zákonem, které je možné zrušit jen zákonem. Konkrétními příklady právnických osob, kterým nelze uložit sankci zrušení právnické osoby, neboť to vylučuje jejich povaha, mohou být např. Česká televize, Český rozhlas, Česká národní banka, České dráhy, Všeobecná zdravotní pojišťovna¹²², ale také státní fondy, nestátní fondy zřízené zákonem, jako např. Fond pojištění vkladů či profesní samosprávné komory.¹²³ Nicméně odbory, politické strany, církve a náboženské společnosti mohou být sankcionovány zrušením, pokud je jejich účelem pouhé zastírání trestné činnosti.¹²⁴

Problematika prázdných schránek a jejich trestního stíhání a efektivního sankcionování je velmi složitá, jak jsem se v těchto řádcích snažila naznačit. Bylo by příliš ambiciózní doufat, že odhalím variantu řešení, která bude jediná správná. Mým cílem bylo spíše upozornit na fakt, že pokud dosud nemáme účinný nástroj, je nutné jej hledat, a nikoliv tento problém přehlížet. Z mého pohledu a v souladu s výše uvedenými důvody se jeví jako nejvhodnější východisko rozšíření návrhových oprávnění státního zastupitelství na zrušení právnické osoby v mimotrestních předpisech a umožnit tak rychlé zrušení právnických osob, které jsou zneužívány k páčání trestné činnosti, ačkoliv s tím souvisí další otázka - a to, zda takovým postupem vůbec dojde k faktickému potrestání a zda to není od počátku cílem osob, využívajících prázdnou schránku k trestné činnosti, využít a nechat zrušit.

---

¹²¹ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Tisk 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

¹²² JELÍNEK, J., HERCZEG, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 128.

¹²³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 352.

¹²⁴ JELÍNEK, J., HERCZEG, J. Op. cit.

7 Trestní odpovědnost právnických osob ve Finsku

Finsko bylo jednou z prvních zemí v Evropské unii, která do svého právního řádu zavedla trestní odpovědnost právnických osob.¹²⁵ Tento institut byl do finského trestního práva nově zahrnut v rámci kompletní reformy trestního zákoníku v roce 1995. Na rozdíl od úpravy trestní odpovědnosti právnických osob v České republice, Finsko nemá žádný zvláštní zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, a ustanovení upravující tuto oblast jsou obsažena přímo v trestním zákoníku č. 743/1995, a to v části deváté.¹²⁶

Podle části deváté finského trestního zákoníku, každá obchodní společnost, nadace či jiná právnická osoba, v rámci jejíž činnosti byl spáchán trestný čin, může být za takové jednání odpovědná a může být odsouzena k peněžitému trestu. Ustanovení o trestní odpovědnosti právnických osob se tedy uplatní na velký okruh právnických osob, vymezení osobní působnosti se týká všech druhů společností, nadací, náboženských společností a politických stran. Jedinou výjimkou jsou právnické osoby vykonávající veřejnou moc, nicméně toto omezení se neuplatní tehdy, kdy takové právnické osoby provozují obchodní aktivity či poskytují veřejné služby, jako jsou např. společnosti zajišťující veřejnou dopravu.¹²⁷

---

¹²⁵ Finsko bylo pátou zemí v Evropě, která trestní odpovědnost právnických osob začala uplatňovat, následovalo tak Nizozemsko, Norsko, Island a Francii. Po Finsku se okruh zemí, zejména pod vlivem tlaku z Evropské unie, rozšířil na Dánsko, Belgie, Slovinsko, Polsko, Maďarsko, Bulharsko, Rakousko, Rumunsko, Slovensko, Chorvatsko, Českou republiku a mimo Evropskou unii pak také na Švýcarsko. (srov. FENYK, J. Návrh českého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. [online]. Brno: Masarykova univerzita. [cit. dne: 20. 3. 2018]. Dostupné z: <<https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/trest/fenyk.pdf>>)

¹²⁶ Finský trestní zákoník v neoficiálním anglickém překladu dostupný z: <<https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf>> [cit. dne: 28. 4. 2018].

¹²⁷ NUUTILA, A. Corporate criminal liability in Finland - an addition to individual criminal responsibility. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupné z: <<https://www.sites.google.com/site/arimattinuutila/2012-corporate-criminal-liability-finland>> .

Trestní odpovědnost právnických osob ve Finsku se od české úpravy liší také v sankcionování. Jediným trestem, který je možné právnické osobě za spáchání trestného činu uložit, je dle ustanovení § 5 části deváté trestního zákoníku peněžitý trest¹²⁸, konkrétně nazvaný jako podniková pokuta.¹²⁹ Právnická osoba však může být odsouzena k peněžitému trestu pouze pokud je tento druh trestu uveden v trestním zákoníku pro ten trestný čin, pro který je právnická osoba stíhána.¹³⁰ Peněžitý trest je ukládán jako paušální částka, kdy minimální hodnota je stanovena na 850 EUR, maximální pak na 850.000 EUR. Soudy jsou však prozatím velmi umírněné, co se týče výše ukládaných pokut, a je nejspíše na místě klást si otázku, zda nízký peněžitý trest vůbec může způsobit odsouzené právnické osobě následek, který pocítí jako újmu a jako náležitý trest za spáchání trestného činu.¹³¹

7.1 Předpoklady trestní odpovědnosti

V části deváté trestního zákoníku jsou uvedeny dva základní předpoklady trestní odpovědnosti právnických osob. Právnická osoba může být odsouzena za spáchání trestného činu, pokud člen statutárního orgánu této právnické osoby, člen vedení společnosti či člen orgánu, který se přímo podílí na rozhodování společnosti, spáchal sám trestný čin nebo se účastnil na jeho páčání, či takové spáchání umožnil. Problematický bod v této definici přičitatelnosti trestného činu právnické osobě představuje právě vyjádření „*umožnění spáchání trestného činu*“, neboť zákonodárce

---

¹²⁸ Literatura uvádí, že během procesu přijímání trestní odpovědnosti právnických osob do finského právního řádu, ani v rámci následných novelizací tohoto institutu, neproběhly žádné diskuze o případných alternativních sankcích (srov. TOLVANEN, M. Trust, Business, Ethics and Crime Prevention - Corporate Criminal Liability in Finland. In: Fudan Law Journal 2009/4, pp. 99-112).

¹²⁹ Neoficiální anglický překlad finského trestního zákoníku uvádí pro peněžitý trest ukládaný právnickým osobám konkrétní pojem "corporate fine".

¹³⁰ NUUTILA, A. Corporate criminal liability in Finland - an addition to individual criminal responsibility. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupné z: <<https://www.sites.google.com/site/arimattinuutila/2012-corporate-criminal-liability-finland>> .

¹³¹ Tamtéž.

neposkytuje bližší vysvětlení, co tímto slovním spojením zamýšlel. Umožnění spáchání trestného činu můžeme chápat jednak v pozitivním slova smyslu, kdy člen statutárního orgánu či vedení společnosti věděl o páchání trestného činu v rámci této společnosti a nepodnikl žádné kroky, kterými by takovému jednání zabránil, ale také v tom negativním, který spočívá v zanedbání prevence a zajištění dostatečné vnitřní politiky společnosti, která bude schopna zabezpečit, že v rámci právnické osoby nebude docházet k páchání trestné činnosti.¹³²

Druhý předpoklad trestní odpovědnosti právnických osob zdůrazňuje odpovědnost právnické osoby za její organizační strukturu.¹³³ V mnoha případech dochází k tomu, že základ protiprávního jednání nepochází od jednotlivce, ale spočívá především v zanedbání rozvoje organizační struktury společnosti, která by měla směřovat k prevenci protiprávního jednání. Jedná se zejména o struktury moderních společností, které jsou často decentralizované a kde spáchání trestného činu vychází zejména ze selhání společnosti řešit vnitřní problémy a kontrolovat možná rizika.¹³⁴

Jaatinen uvádí, že původ páchání trestné činnosti právnickými osobami často spočívá v nedostatku náležité péče, tj. nedostatku due diligence. Finská právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob rozeznává tři úrovně, ve kterých právnická osoba může zanedbat náležitou péči. Právnická osoba může být neopatrná při výběru svých zaměstnanců na klíčové pozice (*culpa in eligendo*), může také zanedbat informační povinnost vůči svým zaměstnancům týkající se např. ochrany životního prostředí, ochrany zdraví a bezpečnosti při práci nebo obecně vnitřních předpisů společnosti (*culpa in instruendo*), konečně se však nedostatek due diligence může projevit také v nedostatku kontroly bezpečnosti v rámci právnické osoby (*culpa in inspiciendo*).¹³⁵

---

¹³² TOLVANEN, M. Trust, Business ethics and crime prevention – Corporate Criminal Liability in Finland. *Fudan Law Journal*, 2009/4.

¹³³ FRÄNDE, Dan: *Yleinen rikosoikeus* (General Criminal Law). Helsinki 2005, s. 406.

¹³⁴ TOLVANEN, M. Op. cit.

¹³⁵ JAATINEN, H.: *Oikeushenkilön rangaistusvastuu* (Corporate Criminal Liability). Jyväskylä 2000, s. 100.

Vztah mezi právnickou osobou a pachatelem trestného činu může být vyjádřen třemi různými způsoby. V naprosté většině případů je odpovědnost právnické osoby založena na identifikaci pachatele s právnickou osobou, kdy daná fyzická osoba spáchala trestný čin v rámci své funkce člena statutárního orgánu nebo člena vedení společnosti. Druhou možností je odpovědnost zaměstnance za jeho jednání v rámci výkonu své pracovní činnosti a tedy přičtení odpovědnosti za spáchání trestného činu zaměstnancem právnické osobě.¹³⁶ Nejedná se však o protiprávní jednání každého zaměstnance, právnická osoba může být odpovědná např. tehdy, kdy jí bude prokázáno, že zaměstnává fyzickou osobu přímo za účelem páchaní trestné činnosti.¹³⁷ Třetím základem pro trestní odpovědnost právnické osoby je možnost odsoudit právnickou osobu na základě anonymní viny, tj. bez určení individuálního pachatele.¹³⁸

Finská právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob je založena na myšlence, že právnická osoba nemůže jednat, a dokonce ani myslet „kriminálně“, neboť nemá tělo ani mysl k tomu, aby mohla projevit vůli. Nalezení a obvinění konkrétní fyzické osoby jakožto pachatele trestného činu je tedy vždy předpokladem k obvinění osoby právnické. V některých případech však může být velmi obtížné určit konkrétní fyzickou osobu, která daný trestný čin spáchala, popř. je možné předpokládat, že v určitých případech by sama právnická osoba mohla takovou fyzickou osobu schovávat s úmyslem vyhnout se trestnímu stíhání. Aby se vzniku těchto situací zabránilo, byl institut anonymní viny zahrnut do právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob, a v ustanovení § 2 části deváté finského trestního zákoníku je tedy vloženo ustanovení, které umožňuje stíhat právnickou osobu za spáchání trestného činu, aniž by byl identifikován konkrétní pachatel. Je však nutné zdůraznit, že institut anonymní viny je

---

¹³⁶ Finský trestní zákoník, část 9., paragraf 2 odst. 2.

¹³⁷ NUUTILA, A. Corporate criminal liability in Finland - an addition to individual criminal responsibility. [online]. [cit. dne: 3. 7. 2018]. Dostupné z: <<https://www.sites.google.com/site/arimattinuutila/2012-corporate-criminal-liability-finland>> .

¹³⁸ Finský trestní zákoník, část 9., paragraf 2 odst. 2.

vyhrazen pouze pro výjimečné případy a velmi závažné trestné činy. Orgány činné v trestním řízení musí vždy vynaložit veškeré úsilí ke zjištění konkrétního pachatele.¹³⁹

Tomuto institutu odpovídá ustanovení § 8 odst. 3 ZTOPO, které stanoví, že trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v § 8 odst. 1 a 2 ZTOPO, ačkoliv musí být zjištěno, že k danému protiprávnímu jednání skutečně došlo.¹⁴⁰

7.2 Rozsah kriminalizace

Co se týče věcné působnosti, původně mohly být právnické osoby odpovědné pouze za několik málo trestných činů, jako je úplatkářství, či trestné činy proti životnímu prostředí, obchodní špionáž apod., ale postupně byl tento výčet rozšířen na nyní až přes 70 trestných činů.¹⁴¹

Právnická osoba ve Finsku může být odpovědná za spáchání trestných činů, jako např. úplatkářství, účast na organizované skupině páchající trestnou činností, trestné činy proti zvířatům, organizování nelegálních hazardních her, kuplířství, daňové podvody, dotační podvody, nekalosoutěžní trestné činy, zneužití obchodního tajemství, praní peněz, padělání peněz či vlastnictví nástrojů k padělání peněz, loupež či vydírání. Další velkou oblastí jsou trestné činy proti životnímu prostředí, kde nejčastěji dochází k uložení peněžitého trestu, nicméně výše takového trestu není nijak velká, průměrně je

---

¹³⁹ NUUTILA, A. Corporate criminal liability in Finland - an addition to individual criminal responsibility. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupné z: <<https://www.sites.google.com/site/arimattinuutila/2012-corporate-criminal-liability-finland>> .

¹⁴⁰ ŠÁMAL, P.: Trestní odpovědnost právnické osoby založená na přičitatelnosti trestného činu. *Bulletin advokacie*. [online]. [cit. dne: 29. 4. 2018]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/trestni-odpovednost-pravnicke-osoby-zalozena-na-pricitatelnosti-trestneho-cinu?browser=mobi>> .

¹⁴¹ ALVESALO-KUUSI, A., LÄHTEENMÄKI, L. Legislating for corporate criminal liability in Finland: 22 year long debate revisited. 2015. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupné z: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14043858.2015.1120059>> .

peněžitý trest za spáchání trestného činu proti životnímu prostředí právnickou osobou ukládán ve výši 5.000 - 10.000 EUR.¹⁴²

Lze se však setkat i s vyššími pokutami, což názorně ukazuje případ KKO 2008:33, který se dostal až k finskému Nejvyššímu soudu. Nejvyšší soud zde odsoudil společnost Fortum Oil Oy (ropná rafinérie společnosti Neste Oil) za trestný čin poškození životního prostředí k peněžité sankci ve výši 500.000 EUR.¹⁴³ Společnost v prosinci roku 2001 pochybila při přesouvání oleje z jedné nádrže do druhé, kdy zaměstnanec společnosti zapomněl zavřít ventil na jedné nádrži a došlo tak k úniku oleje, který se dostal až do moře. Znečištěno bylo pobřeží v délce na deset kilometrů a odstraňování vzniklé škody trvalo až do května roku 2002 a podílelo se na něm přes 170 osob. Vedle samotné společnosti byli odsouzeni také provozní manažer a vedoucí oddělení výroby ropné rafinérie.¹⁴⁴

Nejvyšší soud Finska ve své argumentaci uvedl, že je nutné zkoumat vztah mezi pachatelem trestného činu a právnickou osobou, která má za takový trestný čin nést odpovědnost. Právnickou osobu lze uznat vinnou za spáchání trestného činu pouze takovou fyzickou osobou, která má v právnické osobě významnou rozhodovací pravomoc. Vzhledem ke skutečnosti, že v tomto případě byli odsouzeni dva manažeri, jejichž předmětem činnosti je právě rozhodování ve společnosti, mohla být vedle těchto fyzických osob odsouzena také sama společnost.¹⁴⁵

---

¹⁴² TOLVANEN, M. Trust, Business ethics and crime prevention – Corporate Criminal Liability in Finland. *Fudan Law Journal*, 2009/4.

¹⁴³ NUUTILA, A. Corporate criminal liability in Finland - an addition to individual criminal responsibility. [online]. [cit. dne: 3. 7. 2018]. Dostupné z: <<https://www.sites.google.com/site/arimattinuutila/2012-corporate-criminal-liability-finland>> .

¹⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu Finska ve věci Fortum Oil Oy. [online]. [cit. dne: 3. 7. 2018]. Dostupné z: <<https://data.finlex.fi/ecli/kko/2008/33.html>> .

¹⁴⁵ Tamtéž.

7.3 Sankcionování

Jak již bylo výše uvedeno, za spáchání trestného činu může být ve Finsku právnické osobě udělen peněžitý trest v rozmezí 850 - 850.000 EUR, horní hranice je tedy mnohonásobně nižší, než horní hranice peněžitého trestu, jež hrozí právnickým osobám v České republice.¹⁴⁶

V souladu s ustanovením § 6 částí deváté finského trestního zákoníku je výše peněžitého trestu právnickým osobám určována s ohledem na povahu a rozsah porušení právní povinnosti, rozsah účasti vedení společnosti na spáchání trestného činu a na finančním postavení společnosti. Soud taktéž bere v úvahu povahu a závažnost spáchaného trestného činu, a dále postavení fyzické osoby jakožto pachatele trestného činu v rámci dané právnické osoby. Tolvanen uvádí, že ve skutečnosti existují tři hlavní kritéria pro stanovení výše pokuty.¹⁴⁷

Za prvé soud posoudí, v jakém rozsahu byl trestný čin spáchán a také jakého rozsahu dosáhla způsobená škoda. Úmyslné navádění zaměstnanců společnosti k trestné činnosti bude jistě potrestáno vyšší sankcí, než pokud by došlo ke spáchání trestného činu v důsledku opomenutí pravidelného školení zaměstnanců ze strany společnosti, jakožto zaměstnavatele, nebo v důsledku nedostatečných due diligence opatření společnosti. Rozsah je posuzován také v závislosti na skutečnosti, kolik zaměstnanců bylo do trestné činnosti zapojeno nebo po jak dlouhou dobu páchaní trestné činnosti probíhalo. V případě, kdy se určitá trestná činnost stala běžnou praktikou ve společnosti, může být posouzena taktéž jako rozsáhlá, ačkoliv samotné jednání takové závažnosti nedosahuje. Výši uložené sankce v závislosti na rozsahu způsobené škody

---

¹⁴⁶ Výše peněžitého trestu, který je možné uložit právnickým osobám v České republice, se stanoví dle zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob, ve spojení se zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. ZTOPO v § 18 odst. 2 stanoví, že denní sazba peněžitého trestu činí nejméně 1.000,- Kč a nejvíce 2.000.000,- Kč. Za použití trestního zákoníku, § 68 odst. 1, který stanovuje, že minimální počet denních sazeb činí 20, nejvíce pak 730, dojdeme k závěru, že peněžitý trest může být právnickým osobám uložen ve výši 20.000,- Kč - 1.460.000.000,- Kč.

¹⁴⁷ TOLVANEN, M. Trust, Business ethics and crime prevention – Corporate Criminal Liability in Finland. *Fudan Law Journal*, 2009/4.

názorně ukazuje již výše uvedený případ KKO 2008:33 ve věci Fortum Oil Oy, kdy soud zdůraznil, že uniklý olej z nádrže zasáhl značnou část pobřeží (uváděno na 10 km délky), způsobená škoda byla tedy rozsáhlá, a z toho důvodu soud posuzuje spáchaný trestný čin jako závažný.¹⁴⁸

Při určování výše sankce soud za druhé posoudí postavení pachatele trestného činu v orgánech společnosti. Čím výše je fyzická osoba postavena, tím je pravděpodobnější, že právnické osobě bude takový trestný čin přičten a tím vyšší peněžitý trest bude právnické osobě uložen.¹⁴⁹ S tímto druhým kritériem pracoval Nejvyšší soud v případě KKO 2009:1, kdy byla společnost TJ Group Oyj odsouzena za trestný čin proti bezpečnosti trhu. Společnost nabídla veřejnosti své akcie, zatímco generální ředitel společnosti a člen představenstva své podíly prodali. Oba byli obviněni za zneužití vnitřních informací společnosti, neboť zveřejnili lživé informace o finanční situaci společnosti. Vedle těchto fyzických osob byla ale odsouzena i samotná společnost, a i přes její slabou finanční pozici, způsobenou zejména v důsledku velké publicity trestního stíhání vedeného proti společnosti, jí byla uložena sankce ve výši 100.000 EUR právě z důvodu, že se trestného činu dopustily vysoko postavené osoby.¹⁵⁰

Třetím kritériem je pak forma zavinění. Za úmyslné trestné činy je právnické osobě ukládán přísnější trest, než je tomu u trestných činů nedbalostních. A právě tento třetí bod, stupeň subjektivního zavinění, je základním elementem v rozhodování o výši peněžitého trestu.¹⁵¹

Při posuzování finanční situace společnosti, soud uvažuje zejména velikost společnosti, její solventnost, zisk a další indikátory jejího finančního postavení.

---

¹⁴⁸ NUUTILA, A. Corporate criminal liability in Finland - an addition to individual criminal responsibility. [online]. [cit. dne: 3. 7. 2018]. Dostupné z: <<https://www.sites.google.com/site/arimattinuutila/2012-corporate-criminal-liability-finland>> .

¹⁴⁹ TOLVANEN, M. Trust, Business ethics and crime prevention – Corporate Criminal Liability in Finland. *Fudan Law Journal*, 2009/4.

¹⁵⁰ NUUTILA, A. Op. cit.

¹⁵¹ TOLVANEN, M. Op. cit.

Peněžítý trest by neměl být natolik vysoký, aby ohrozil schopnost společnosti dostát svým závazkům, např. právo zaměstnanců na jejich mzdu, či aby společnost vystavil riziku bankrotu. Na druhou stranu by však peněžítý trest měl představovat rozumný trest za spáchaný trestný čin. Je však nemožné stanovit určitý tarif či vytyčit, že by peněžítý trest měl vyjadřovat nějaký specifický vztah k obratu či čistému zisku společnosti. Každý jednotlivý případ je rozhodován podle individuálních okolností.¹⁵²

7.4 Upuštění od potrestání

Pokud jsou splněny předpoklady trestní odpovědnosti právnických osob, státní zástupce je povinen zahájit trestní stíhání, nicméně existují určité situace, ve kterých může soud upustit od uložení trestu.¹⁵³

V souladu s ustanovením § 4 části deváté finského trestního zákoníku soud může upustit od potrestání právnické osoby, pokud bylo opomenutí řádné péče, v jehož důsledku došlo ke spáchání trestného činu, pouze malého významu. Při posuzování stupně porušení právních povinností ze strany právnické osoby je určujícím hlediskem určitý předpokládaný standard podnikatelského chování. Malého významu jistě nebude takové porušení právních povinností, které je dlouhodobé, nebo které je běžnou praktikou v dané společnosti, stejně tak, pokud je do trestné činnosti zapojeno samotné vedení právnické osoby. Druhou možností, kdy soud může upustit od potrestání

---

¹⁵² CLARKSON, C. M. V., KEATING, H. M.: Criminal Law. Fifth edition. London: Sweet & Maxwell, 2003. s. 267

¹⁵³ NUUTILA, A. Corporate criminal liability in Finland - an addition to individual criminal responsibility. [online]. [cit. dne: 3. 7. 2018]. Dostupné z: <<https://www.sites.google.com/site/arimattinuutila/2012-corporate-criminal-liability-finland>> .

právnícké osoby, je případ, kdy spáchaný trestný čin dosahuje pouze mírné společenské závažnosti, popř. tehdy, kdy způsobená škoda nedosahuje velkého rozsahu.¹⁵⁴

Mimo výše uvedené dává finský trestní zákoník v ustanovení § 7 odst. 1 části deváté možnost státnímu zástupci vůbec nepodat obžalobu, a to v případě, kdy je splněno alespoň jedno z kritérií výše uvedených a daná právnická osoba dále dobrovolně učinila veškerá nutná opatření, aby zabránila dalšímu páčání trestné činnosti. Nemusí jít nutně o iniciativu samotné společnosti, nicméně nezbytným hlediskem je skutečnost, že právnická osoba tak učinila dobrovolně. Soud taktéž bere v úvahu sankce uložené v rámci např. správního řízení, dále skutečnost, že společnost přijala příslušná preventivní opatření, která jsou schopna zabránit případnému páčání další trestné činnosti, a to zejména tehdy, kdy společnost na jejich přijetí vynaložila velké finanční prostředky.¹⁵⁵

Ustanovení § 4 odst. 2/3 části deváté finského trestního zákoníku taktéž stanoví, že může být nepřiměřeně odsoudit právnickou osobu, pokud již byl k trestu odsouzen člen vedení společnosti a právnická osoba je buď malá, nebo odsouzený člen vedení vlastní velkou část společnosti. A právě vlastnictví společnosti pachatelem trestného činu má velký dopad na to, zda by tato společnost měla být také potrestána. Základním mezníkem je 50% vlastnictví společnosti. Prakticky to ukazuje případ KKO 2003:39, ve kterém byl výkonný ředitel společnosti podmíněčně odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání devět měsíců za trestný čin poškození životního prostředí. Všechny akcie dané společnosti byly vlastněny jeho rodiči, ale jedinými členy představenstva byl výkonný ředitel a jeho manželka, přičemž veškeré rozhodování týkající se společnosti leželo pouze na výkonném řediteli. Ačkoliv on sám nevlastnil akcie společnosti, ručil však za veškeré závazky této společnosti a sama společnost odsouzena k podnikové pokutě tedy nebyla, neboť soud dospěl k závěru, že v tomto případě by uložená sankce

---

¹⁵⁴NUUTILA, A. Corporate criminal liability in Finland - an addition to individual criminal responsibility. [online]. [cit. dne: 3. 7. 2018]. Dostupné z: <<https://www.sites.google.com/site/arimattinuutila/2012-corporate-criminal-liability-finland>> .

¹⁵⁵ Tamtéž.

ovlivnila jen a pouze tuto konkrétní fyzickou osobu, tedy výkonného ředitele, nikoliv celou společnost.¹⁵⁶

7.5 Zhodnocení

Po 11. 9. 2001 se mezinárodní úsilí zaměřilo především na zastavení organizovaných zločineckých skupin a terorismu. Aplikace ustanovení o trestní odpovědnosti právnických osob ve Finsku se proto rozšířila také na tzv. teroristické zločiny, jak jsou definovány právní úpravou Evropské unie.¹⁵⁷

Trestní odpovědnost právnických osob není ve Finsku až tolik rozšířeným fenoménem, ačkoliv tento institut zná finské trestní právo o sedmáct let déle než trestní právo v České republice.¹⁵⁸ Tolvanen uvádí, že v praxi je trestní odpovědnost právnických osob přípustná tehdy, kdy nelze určit konkrétní fyzickou osobu jako odpovědnou za daný trestný čin nebo ve chvíli, kdy by stíhání pouze individuálního pachatele nebylo dostatečně efektivní.¹⁵⁹

Otevřenou otázkou však nadále zůstává, zda je peněžitý trest ukládaný právnickým osobám schopen fakticky naplnit svůj účel a zajistit, že společnost zreviduje své vnitřní procesy a zabrání tak dalšímu páchání trestné činnosti. V literatuře je však zastává názor, že hlavním smyslem trestní odpovědnosti právnických osob je pravděpodobně důvěra, kdy potrestáním právnických osob se stát snaží sdělit, že nikdo, ani právnické osoby, nemůže jednat proti právním předpisům, aniž by za to nesl

---

¹⁵⁶ NUUTILA, A. Corporate criminal liability in Finland - an addition to individual criminal responsibility. [online]. [cit. dne: 3. 7. 2018]. Dostupné z: <<https://www.sites.google.com/site/arimattinuutila/2012-corporate-criminal-liability-finland>> .

¹⁵⁷ TOLVANEN, M. Trust, Business ethics and crime prevention – Corporate Criminal Liability in Finland. *Fudan Law Journal*, 2009/4.

¹⁵⁸ Trestní odpovědnost právnických osob ve Finsku byla zavedena dne 1. 9. 1995, český zákon o trestní odpovědnosti právnických osob č. 418/2011 Sb., je účinný od 1. 1. 2012.

¹⁵⁹ TOLVANEN, M. Op. cit.

následky. Peněžité trest ukládaný právnickým osobám v trestním řízení je tedy chápán především jako morální sankce.¹⁶⁰

---

¹⁶⁰ Tamtéž.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se věnovala zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, konkrétně pak vybraným problémům, které jsou s aplikací tohoto zákona spojeny. Hlavním cílem této práce bylo vybrat ty oblasti zákona č. 418/2011 Sb., které jsou nejméně jasné a se kterými je spojena nedostatečná právní jistota adresátů tohoto zákona, tedy právnických osob, popř. v důsledku kterých postrádá zákon náležitou efektivitu, a vyhodnotit, zda by bylo možné zákon novelizovat tak, abychom dosáhli přehlednější a účinnější právní úpravy. Snažila jsem se taktéž poskytnout náměty k zamyšlení, jakou cestou se při případné úpravě tohoto zákona ubírat, tedy návrhy de lege ferenda.

Pro tuto práci jsem jakožto hlavní problémy platné úpravy trestní odpovědnosti právnických osob vybrala rozsáhlou kriminalizaci jednání právnických osob v ustanovení § 7 ZTOPO, koncept přičitatelnosti jednání fyzických osob právnickým osobám a zejména pak možnost vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti v ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO, přechod trestní odpovědnosti právnické osoby na jejího právního nástupce vymezený v ustanovení § 10 ZTOPO a nakonec neúčelnost stíhání tzv. prázdných schránek.

Co se týče trestných činů, za které může právnická osoba trestně odpovídat, ani po novelizaci ustanovení § 7 ZTOPO a kompletní změně jeho koncepce z pozitivního výčtu trestných činů na negativní, se toto ustanovení nevyhne kritice a bylo by vhodné zvážit, zda negativní výčet nedoplnit o některé další trestné činy, u kterých lze polemizovat, jak by je právnická osoba mohla spáchat, jako např. trestný čin ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky dle ustanovení § 146a TZ. Naopak v případě trestného činu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže dle ustanovení § 248 odst. 2 TZ bylo zjištěno, že by státní zastupitelství uvítala, pokud by pro tento trestný čin trestní odpovědnost právnických osob vyloučena nebyla.

V rámci přičitatelnosti jednání fyzické osoby právnické osobě se jako jistá komplikace může jevit situace, kdy se nepodaří zjistit konkrétního pachatele trestného

činu, tedy konkrétní fyzickou osobu, jejíž protiprávní jednání má být právnické osobě přičteno. Ačkoliv ZTOPO v ustanovení § 8 odst. 3 umožňuje vyvodit trestní odpovědnost právnické osoby aniž by byla zjištěna konkrétní fyzická osoba, je pro vyvození formy zavinění nutné, aby orgány činné v trestním řízení byly schopné prokazatelně zjistit, že určitá fyzická osoba, kterou sice není možné ztotožnit, daným způsobem opravdu protiprávně jednala.

V případě možnosti vyvinění se problémů vyskytuje hned několik. V první řadě bylo by vhodné, aby zákonodárce opravil terminologii použitou v ustanovení § 8 odst. 5, a výraz „*zprostit se*“, který zde chybně naznačuje objektivní odpovědnost, nahradil správným výrazem „*vyvinit se*“. Dále by také bylo jistě namístě poskytnout vysvětlení pojmů „*vynaložení veškerého úsilí*“ a „*spravedlivě požadovat*“, neboť zákonodárce neposkytuje právnickým osobám žádný výčet opatření, jejichž přijetí, stejně tak jako jejich faktické naplňování, by zajistilo, že právnická osoba nebude trestně odpovědná. S možností vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti souvisí taktéž diskutovaná otázka, zda ustanovení § 8 odst. 5 nepřenáší důkazní břemeno z orgánů činných v trestním řízení právě na obviněnou právnickou osobu. Ve své práci jsem však dospěla k závěru, že není možné pouze výkladem zákonného ustanovení určit, že se v tomto případě neuplatní jeden ze základních principů trestního práva, a to zásada vyšetřovací.

S přechodem trestní odpovědnosti právnické osoby na jejího právního nástupce souvisí taktéž hned několik otázek. K první z nich, zda k přechodu trestní odpovědnosti musí dojít k zániku původní právnické osoby, lze uvést, že ačkoliv to zákonodárce v ustanovení § 10 ZTOPO výslovně neuvádí, v důvodové zprávě se dočteme, že pro přechod trestní odpovědnosti právnických osob nemusí dojít k zániku právnické osoby. Následuje druhá otázka, zda k přechodu trestní odpovědnosti dochází pouze při univerzální sukcesi nebo také při právním nástupnictví pouze k jednotlivým majetkovým hodnotám. Za pomoci historického výkladu a vzhledem ke skutečnosti, že zákonodárce v důvodové zprávě uvádí, že inspirace byla hledána v rakouské úpravě trestní odpovědnosti právnických osob, lze dospět k závěru, že přechod trestní odpovědnosti právnických osob nastává pouze v případech univerzální sukcese.

S tímto institutem souvisí další nejasnost, a to zda přechod trestní odpovědnosti nastává objektivně nebo pouze v případě, kdy právní nástupce o trestné činnosti původní právnické osoby věděl. Z výkladu ustanovení § 10 ZTOPO vyplývá, že přechod trestní odpovědnosti není závislý na skutečnosti, že právní nástupce o trestné činnosti původní právnické osoby věděl a přechod tak nastává objektivně, ačkoliv lze polemizovat o vhodnosti takového ustanovení v trestním právu založeném na subjektivní odpovědnosti. Konečnou otázkou bylo, zda se může právním nástupcem trestní odpovědnosti právnické osoby stát také fyzická osoba. Vzhledem ke skutečnosti, že ZTOPO upravuje jen a pouze trestní odpovědnost právnických osob, nikoliv fyzických, lze uzavřít, že trestní odpovědnost právnické osoby může vždy přejít pouze na právnickou osobu.

Poslední otázka související s aplikací ZTOPO, která byla v této práci vybrána, se týká neúčelnosti stíhání tzv. prázdných schránek, tj. právnických osob bez majetku popř. takových, které nevykonávají žádnou faktickou činnost a slouží pouze k páčání trestné činnosti. Najít vhodný a efektivní nástroj jejich sankcionování je velmi obtížné a trestní stíhání je tak mnohdy neúčelné. Jako nejvhodnější řešení tohoto problému se jeví upravit mimotrestní předpisy a rozšířit návrhová opatření státních zástupců na zrušení takových právnických osob.

Závěrečná kapitola je věnována shrnutí právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob ve Finsku a srovnání některých institutů s právní úpravou v České republice.

Mým cílem bylo poukázat v této práci na nedostatky právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob způsobující neustálé diskuse odborné veřejnosti, a také určitou nejistotu nejen pro adresáty ZTOPO, tedy právnické osoby, ale taktéž nejistotu při aplikaci tohoto zákona orgány činnými v trestním řízení. Zároveň jsem se snažila vytyčit oblasti ZTOPO, na které by se měla zaměřit pozornost zákonodárců při případné novelizaci a naznačit také, jakým směrem by se mohla ubírat. Praxe nám jasně ukazuje, že ani po téměř 7 letech účinnosti ZTOPO se tento zákon stále nevyhne aplikačním problémům.

Seznam použitých zkratk

KSZ: krajské státní zastupitelství

NSZ: Nejvyšší státní zastupitelství

VSZ: vrchní státní zastupitelství

obč. zák.: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Sb.: sbírka zákonů

TZ: zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TŘ: zákon č. 141/1961Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

ZTOPO: zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, ve znění pozdějších předpisů

Z.z.: zbierka zákonov

Seznam použitých zdrojů

UČEBNICE, KOMENTÁŘE A MONOGRAFIE:

- BOHUSLAV, L. Trestní odpovědnost právnických osob. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 206 s. ISBN: 978-80-7380-473-2.
- FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, I. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 272 s. ISBN: 978-80-7552-965-7.
- JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017, 976 s. ISBN: 978-80-7502-236-3.
- JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, 848 s. ISBN: 978-80-7502-160-1.
- JELÍNEK, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, 270 s. ISBN: 978-80-7201-683-9.
- JELÍNEK, J., HERCZEG, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2013, 256 s. ISBN: 978-80-87576-43-4.
- SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. Systém českého trestního práva. Část druhá. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Novatrix, 2009. 786 s. ISBN: 978-80-254-4033-9.
- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 820 s. ISBN: 978-80-7400-116-1

SBORNÍKY:

- BOHUSLAV, L.: Přičitatelnost trestného činu právnické osobě. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice, Bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 145 - 159. ISBN: 978-80-87576-58-8.

- BOHUSLAV, L. K otázce přenesení důkazního břemene ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní - minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2017. s. 95 - 105. ISBN: 978-80-7502-185-4
- DANKOVÁ, K. Trestní odpovědnost právnických osob ve světle zásady legality. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob – 5 let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 138 - 145. ISBN: 978-80-7502-205-9.
- IVOR, J., MEDELSKÝ, J. Trestná zodpovednosť právnických osôb v Českej a Slovenskej republike. In: *Trestní odpovědnost právnických osob - pět let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 22 - 36. ISBN: 978-80-7502-205-9.
- JELÍNEK, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 91 - 124. ISBN: 978-80-87576-58-8.
- JELÍNEK, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinut se z trestní odpovědnosti (nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob provedenou zákonem č. 183/2016 Sb.). In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob - pět let poté*. Praha: Leges, 2017, s. 37 - 48. ISBN: 978-80-7502-205-9.
- JELÍNEK, J. Nad novým českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In *Aktualne otázky trestného zákonodárstva. Pocta prof. JUDr. Milanovi Čičovi, DrSc. et mult. dr. h c. k 80. narodeninám. Zborník príspevkov z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 19. januára 2012*. Bratislava: Eurokódex, 2012. s. 75 - 101. ISBN: 978-80-89447-63-3.
- JELÍNEK, J. Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob. In: *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica* 2/2017, vol. LXIII, s. 7 - 24. ISSN: 0323-0619.
- ŠÁMAL P.: K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právní nástupce. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 169 - 181. ISBN: 978-80-87576-58-8.
- ZÁHORA, J. Zodpovednosť právnických osôb za trestné činy v európskej dimenzii - komparatívny prehľad. In: *Jelínek, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice. Bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 15 - 27. ISBN: 978-80-87576-58-8.

ODBORNÉ ČLÁNKY:

- GVOZDEK, F. Zamyšlení nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. *Bulletin advokacie*. 2016, č. 11, s. 42 - 45. ISSN: 1210-6348.
- CHROMÝ, J., RŮŽIČKA, M. K mantinelům vyvinění trestí odpovědnosti právnické osoby ve smyslu § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. *Státní zastupitelství*. 2017, č. 1. s. 21 – 25. ISSN: 1214-3758.
- JELÍNEK, J. K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 5, s. 21 - 25. ISSN: 1210-6348.
- MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA, F. Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda. *Trestní právo*. 2001, č. 3, s. 11 a násl. ISSN: 1211-2860.
- PERGL, R., VIDRNA, J.: Přičítání. *Trestní právo*. 2011, č. 6, s. 18. ISSN: 1211-2860.
- TIBITANZLOVÁ, A. Sankcionování právnických osob a praxe českých trestních soudů. *Bulletin advokacie*. 2016, č. 10, s. 32 - 37. ISSN: 1210-6348.
- ŽĎÁRSKÝ, Z. K trestní odpovědnosti právnických osob v ČR nejen z pohledu Nejvyššího státního zastupitelství. *Státní zastupitelství*. 2017, č. 1, s. 8.-20. ISSN: 1214-3758.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- BOHUSLAV, L. Aktuální otázky trestní odpovědnosti právnických osob - II. *Právní prostor*. [online]. [cit. dne 11. 6. 2018]. Dostupné z: <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/aktualni-otazky-trestni-odpovednosti-pravnicky-osob-ii>>
- FENYK, J. Návrh českého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. [online]. Brno: Masarykova univerzita. [cit. dne: 20. 3. 2018]. Dostupné z: <<https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/trest/fenyk.pdf>>
- KOCINA, J. Trestní odpovědnost právnických osob a práva třetích osob. In: *Dny práva – 2008 – Days of public law*. Eds. Neckář, J., Radvan, M., Sehnálek, D., Valdhan, J. [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2008, [cit. dne: 29. 4.

2018]. Dostupné z: <<http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/trest/kocina.pdf>>.

- LANGER, I. Problematika vyvinění právnické osoby a jeho dokazování v řízení o trestní odpovědnosti právnických osob. [online]. [cit. dne: 25. 6. 2018]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/problematika-vyvineni-pravnicke-osoby-a-jeho-dokazovani-v-rizeni-o-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-106668.html>>.
- Nejvyšší státní zastupitelství. Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce. Verze pro veřejnost. Brno: 2016. 1 SL 123/2016. [online]. [cit. dne 11. 6. 2018]. Dostupné z: <<http://www.nsz.cz/images/stories/Tiskovy/NovelaTOPO.pdf>>.
- Nejvyšší státní zastupitelství. Zvláštní zpráva o poznatcích z aplikace § 8 odst. 5 a dalších ustanovení zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 183/2016 Sb. Brno: 2017. 4 NZN 604/2016. [online]. [cit. dne 11. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/alo/ZZ_OPO_k_30_6_2017_k_publ.pdf%20>.
- ŠÁMAL, P.: Trestní odpovědnost právnické osoby založená na přičitatelnosti trestného činu. *Bulletin advokacie*. [online]. [cit. dne: 29. 4. 2018]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/trestni-odpovednost-pravnicke-osoby-zalozena-na-pricitatelnosti-trestneho-cinu?browser=mobi>>.
- ŠELLENG, D. K některým aspektům trestní odpovědnosti právního nástupce obchodní společnosti. *Bulletin advokacie*, č. 12/2017. [online]. [cit. dne 4. 7. 2018]. Dostupné z: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/k-nekterym-aspektum-trestni-odpovednosti-pravniho-nastupce-obchodni-spolecnosti?browser=mobi>>

ZAHRANIČNÍ ZDROJE:

- ALVESALO-KUUSI, A., LÄHTEENMÄKI, L. Legislating for corporate criminal liability in Finland: 22 year long debate revisited. 2015. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupné z: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14043858.2015.1120059>>
- CLARKSON, C. M. V., KEATING, H. M.: Criminal Law. Fifth edition. London: Sweet & Maxwell, 2003.

- FRÄNDE, D. *Yleinen rikosoikeus* (General Criminal Law). Helsinki 2005
- JAATINEN, H.: *Oikeushenkilön rangaistusvastuu* (Corporate Criminal Liability). Jyväskylä 2000.
- NUUTILA, A. Corporate criminal liability in Finland - an addition to individual criminal responsibility. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupné z: <<https://www.sites.google.com/site/arimattinuutila/2012-corporate-criminal-liability-finland>> .
- TOLVANEN, M. Trust, Business, Ethics and Crime Prevention - Corporate Criminal Liability in Finland. In: Fudan Law Journal 2009/4, pp. 99-112.

PRÁVNÍ PŘEDPISY:

- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích a družstvech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev
- Zákon č. 91/2016 Z.z., o trestnej zodpovednosti právnických osôb
- Finský trestní zákoník, č. 743/1995. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupný z: <<https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf>>

NÁVRHY ZÁKONŮ, DŮVODOVÉ ZPRÁVY, SNĚMOVNÍ TISKY:

- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 745. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018].
Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=745&CT1=0>>.
- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 745. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018].
Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=745&CT1=0>>.
- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Tisk 745. Usnesení Poslanecké sněmovny č. 1327 ze dne 2. 11. 2004. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&v=US&ct=1327>>.
- Usnesení vlády č. 1451 ze dne 30. 11. 2009. [online]. [cit. dne: 20. 3. 2018].
Dostupné z: <[https://albatros.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/C0B76BF78EC13177C12576820031B856/\\$FILE/1451%20uv091130.1451.pdf](https://albatros.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/C0B76BF78EC13177C12576820031B856/$FILE/1451%20uv091130.1451.pdf)>.
- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Tisk 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018].
Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.
- Sněmovní tisk č. 285/4, VI. volební období, Stanovisko prezidenta republiky ze dne 18. 11. 2011, jímž vrátil Poslanecké sněmovně zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018].
Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=285&ct1=4>>.
- Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2014. VII. volební období. Tisk 304. Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Důvodová zpráva. [online]. [cit. dne: 28. 4. 2018].
Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=304&CT1=0>>.

JUDIKATURA:

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 5 Tdo 784/2016
- Rozsudek Nejvyššího soudu Finska ve věci Fortum Oil Oy. [online]. [cit. dne: 3. 7. 2018]. Dostupné z: <<https://data.finlex.fi/ecli/kko/2008/33.html>>

Vybrané problémy trestní odpovědnosti právnických osob v ČR

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá vybranými problémy právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob v České republice, tedy zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Hlavním cílem práce je zaměřit se na neurčitá ustanovení zákona a dále na taková, v jejichž důsledku je případné trestní stíhání velmi neefektivní.

V první kapitole práce seznamuje čtenáře s průběhem přijímání zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, a diskusemi, které přijetí trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu provázely.

Druhá kapitola v krátkosti popisuje koncepci trestní odpovědnosti právnických osob, která byla zvolena při zavedení trestní odpovědnosti právnických osob v České republice.

Další kapitoly se věnují již vybraným problémům, které souvisejí s aplikací zákona č. 418/2011 Sb. Třetí kapitola pojednává o kriminalizaci jednání právnických osob. Věnuje se nejen velkému rozsahu trestných činů, za které může být právnická osoba odpovědná, ale také skutečnosti, že v ustanovení § 7 ZTOPO najdeme několik trestných činů, u kterých si lze obtížně představit, jak je může spáchat právnická osoba, a naopak některé trestné činy, u kterých by se dalo očekávat, že právě právnické osoby by se mohly dopouštět takového protiprávního jednání, jako např. trestný čin porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle ustanovení § 248 odst. 2 TZ, ve výčtu chybí.

Čtvrtá kapitola se zabývá ustanovením § 8 ZTOPO, a to nejdříve přičitatelností protiprávního jednání fyzické osoby právnické osobě, a dále pak zejména možností vyvinění právnické osoby z trestní odpovědnosti. Okolnosti, za kterých se může

právní osoba z trestní odpovědnosti vyvinut, jsou velmi nejasné, zákonodárce nepodává žádný výklad a bylo by vhodné ustanovení § 8 odst. 5 doplnit.

V páté kapitole se práce zabývá problematikou přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce a odpovídá na otázky, zda je nutné, aby původní právnická osoba zanikla, zda přechod odpovědnosti nastává objektivně, zda se vztahuje pouze na univerzální nebo i singulární sukcesi a také zda může trestní odpovědnost právnické osoby přejít na osobu fyzickou.

Šestá kapitola se zaměřuje na problematiku neúčelnosti trestního stíhání právnických osob bez majetku, popř. těch, které nevykonávají žádnou faktickou činnost a slouží pouze k páčání trestné činnosti, tzv. prázdných schránek. V případě takovýchto právnických osob je velmi složité nalézt vhodný a efektivní nástroj sankcionování. Jako nejvhodnější řešení se jeví úprava mimotrestních právních předpisů a rozšíření návrhových oprávnění státních zástupců na zrušení takové právnické osoby.

V sedmé kapitole práce shrnuje právní úpravu trestní odpovědnosti právnických osob ve Finsku. Finsko bylo zvoleno zejména z důvodu, že patří mezi 5 prvních zemí v Evropské unii, které trestní odpovědnost právnických osob do svého právního řádu zavedly.

Práce je uzavřena shrnutím poznatků nabytých v průběhu práce a závěrům, které lze z těchto poznatků vyvodit.

Klíčová slova

Trestní právo, trestní odpovědnost právnických osob, zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Selected Issues of the Criminal Liability of Legal Entities in the Czech Republic

Summary

This thesis focuses on the selected issues of the criminal liability of legal entities in the Czech Republic, concretely the Act No. 418/2011 Coll. on Criminal Liability of Legal Entities and Proceedings against them. The main purpose of the thesis is to pick the most unclear provisions as well as the ones that cause that the criminal proceedings are not really effective.

The first chapter analyzes the circumstances of ratification of the Act into the Czech legal system and the discussions connected to the ratification. The second chapter describes the chosen conception of the criminal liability of legal entities.

Following chapters deal with the chosen pitfalls related to the application of the Act. The third chapter covers the § 7 of the Act and the extent of the crimes which are listed in this provision. The main problem regarding this provision is the fact, that on one hand we can find some crimes that can be hardly committed by legal entities and on the other hand we cannot find several offenses that could be expected to be committed mainly by the legal entities, e.g. infringement of the competition rules under the § 248/2 of the Criminal Act No. 40/2009 Coll.

The fourth chapter focuses on § 8, firstly how the unlawful conduct of a natural person may be attributed to a legal person, secondly on the possibility of release from the criminal liability. The circumstances under which the legal entities can release itself from the criminal liability are very unclear and it would be appropriate to amend the § 8/5 of the Act.

In the fifth chapter the thesis concerns transferring the criminal liability of the legal entity to the legal successor of this legal entity and answers following questions: Is it necessary for the original legal entity to cease? Is the criminal liability transferred

objectively? Is the transition possible only in the case of an universal succession? Can the criminal liability of a legal entity also be transferred to a natural person?

The sixth chapter deals with a problem of the efficiency of criminal proceedings against legal entities without any property or legal entities that do not actually carry out any activity or that are used only for committing crimes, also known as the empty shell companies. In case of such legal entities, it is very difficult to find an appropriate and effective means of sanctioning. The most proper one seems to extend the state prosecutor's competency to propose the abolition of a legal entity under the civil law.

In the seventh chapter the thesis summarizes the legal regulation of the criminal liability of legal entities in Finland, which has been chosen mainly since Finland is one of the top five countries in the European Union that have adopted criminal liability of the legal entities into their legal system.

The thesis is concluded by a summary of deductions achieved from the individual findings.

Key words

Criminal Law, Criminal Liability of Legal Entities, Act no. 418/2011 Coll. on Criminal Liability of Legal Entities and Proceedings against them